

Anette Sivertstøl

Språk og makt – Abortmotstandernes strategi høsten 1974

Bacheloroppgave i Historie

Veileder: Monica Miscali

Mai 2019

Anette Sivertstøl

Språk og makt – Abortmotstandernes strategi høsten 1974

Bacheloroppgave i Historie
Veileder: Monica Miscali
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Det humanistiske fakultet
Institutt for historiske studier

Innhold

Innledning.....	2
Folkeaksjon mot selvbestemt abort	2
Problemstilling	4
Metode og kilder	4
Tidligere forskning	6
Kildeanalyse	8
Religiøst språk	8
Død/mord	16
Kvinnen/kvinnekroppen.....	21
Seksualitet	25
Åpen kategori.....	28
Avslutning	29
Litteraturliste.....	33

Innledning

«Kjem fri provosert abort til landet er det heidenskapen som kjem att»¹

Sitatet over er hentet fra avisen Dagen, en av de kristne avisene som sto sterkt imot selvbestemt abort på 70-tallet. Helt siden kvinnesaksforkjemper Katti Anker Møller fremmet forslag om selvbestemt abort i 1913, har abort vært et kontroversielt tema i Norge.² Abort har vært illegalt og straffbart for kvinnen og for den som utførte inngrepet, men ønsket om å bestemme over egen reproduksjon har stått sterkt i lang tid blant mange i kvinnebevegelsen. Samtidig har motstanderne kjempet imot liberalisering av abortloven. I etterkrigstiden ble abortloven revidert i tre omganger, der 70-tallet ble tiåret for en kraftig debatt. Stridens kjerne på 70-tallet handlet om selvbestemt abort. I 1969 hadde Arbeiderpartiet programfestet selvbestemt abort, og 5.april 1974 kom Arbeiderparti-regjeringen med utspill om å holde valgløftet.³ Gjennom stortingsmeldingen om barnefamilienes levevilkår, Stortingsmelding 51, fremmet regjeringen forslag om selvbestemt abort.⁴ Spørsmålet om kvinnen selv kunne bedømme sin situasjon, som var reist i 1913 av Katti Anker Møller, ble først nå for alvor ført inn i debatten.⁵

Folkeaksjon mot selvbestemt abort

Abortsaken på 70-tallet dreide seg hovedsakelig om kvinners råderett over egen kropp og fruktbarhet, samt kontroll over eget liv og egen hverdag.⁶ Abortloven fra 1960 hadde innført abortnemder ved sykehusene, med to leger hvor overlegen i realiteten bestemte. Loven tillot kun abort etter strenge indikasjoner.⁷ Kvinnen fikk ikke adgang til å søke om abort selv. Det var legen hennes som avgjorde om det skulle sendes en abortsøknad til nemnden.⁸ Da loven trådte i kraft i 1964 ble abortpraksisen først strengere, der antall innvilgede abortsøknader sank før det begynte å snu.⁹ Abortpraksisen hadde etter hvert endret seg. Tidlig på 70-tallet ble over ni av ti søknader om abortinngrep innvilget.¹⁰ Kampen sto derfor om hvem som

¹ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv.», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

² Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 40

³ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller.* (Oslo: Oktober forlag, 2018), 303.

⁴ Kari Tove Elvbakken, «Kjønn og makt - abortpolitikk og reproduksjonspolitik». Hentet 1.mars 2019 fra: <https://www.sv.uio.no/mutr/kronikk/Elvbakken.html>

⁵ Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 40

⁶ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013.* (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 305

⁷ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller.* (Oslo: Oktober forlag, 2018), 50

⁸ Ibid: 50

⁹ Ibid: 50

¹⁰ Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 39

skulle ha det avgjørende ordet. Abortkampen ble av mange forstått som et oppgjør med mannlige eksperter og religiøse autoriteters makt over kvinners liv.¹¹

Da regjeringen våren 1974 offentliggjorde at de ville legge fram forslag om selvbestemt abort, utløste det flere reaksjoner og aksjoner fra dem som støttet den eksisterende loven eller mente at den burde være strengere.¹² Samme vår ble Folkeaksjonen mot selvbestemt abort etablert, og de hadde et tungt maskineri i ryggen.¹³ Biskoper, prester og menigheter over hele landet sto på aksjonens side og proklamerte sin støtte til Folkeaksjonen i avisene.¹⁴

Aktivistorganisasjonen ble dannet etter initiativ fra Vårt Land, med avisens medarbeider pastor Sverre Hove som sekretær, og lege og Kristelig Folkeparti-politiker Hans Olav Tungesvik som formann for aksjonsutvalget.¹⁵ Folkeaksjonen hadde mange frivillige, samtidig hadde de sterke kort på hånden gjennom at flere profilerte personer var tilknyttet organisasjonen.¹⁶ Disse var blant annet biskop Per Lønning, nestformann i Senterpartiet Helga Gitmark, redaktør Arthur Berg i den kristne avisen Dagen, tidligere sosialminister fra Kristelig Folkeparti, programsekretær i NRK og Arbeiderpartimann Arne Grimstad.¹⁷

Folkeaksjonen arbeidet på spreng for å samle folkeopinionen for sin sak.¹⁸ Dagen før Stortinget skulle stemme over forslaget om selvbestemt abort, leverte Folkeaksjonen inn over 600 000 underskrifter til Stortinget.¹⁹ Underskriftskampanjen nådde langt ut på kort tid, da kampanjen startet i midten av september.²⁰ Med sin ene stemme hindret kristensosialisten Otto Hauglin, stortingsrepresentant for SV, muligheten for å få innført selvbestemt abort i 1974. SV og Arbeiderpartiet hadde et flertall på en stemme i Stortinget for forslaget, men Hauglin hadde reservert seg i dette spørsmålet før valget.²¹ På den politiske høyresiden var det enkelte som ønsket endring, men gjennom partiprogrammene ble de forpliktet til å stemme mot.²² Ikke før i 1978 fikk Norge lov om selvbestemt abort.²³

Fordi abortloven fremdeles kan skape debatt i dag, er abort et aktuelt tema. Jeg har valgt å skrive om abortdebatten i 1974 fordi det er først da debatten om selvbestemt abort virkelig kom inn i offentligheten, samt at abortmotstanderne organiserte seg dette året. Oppgaven skal

¹¹ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 306.

¹² Ibid: 308

¹³ Ellen Aanesen, *Ikke send meg til en kone, doktor: Fra tre års fengsel til selvbestemt abort*. (Oslo: Forlaget Rødt, 1981), 308

¹⁴ Ibid: 308

¹⁵ Ibid: 308

¹⁶ Ibid: 308

¹⁷ Ibid: 308

¹⁸ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller*. (Oslo: Oktober forlag, 2018), 70.

¹⁹ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 308.

²⁰ Ellen Aanesen, *Ikke send meg til en kone, doktor: Fra tre års fengsel til selvbestemt abort*. (Oslo: Forlaget Rødt, 1981), 320

²¹ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 312.

²² Ibid: 308

²³ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller*. (Oslo: Oktober forlag, 2018), 79

konsentrere seg om abortmotstanderne. Dette fordi jeg som tilhenger av selvbestemt abort er interessert i å vite hvilke argumenter motstanderne brukte på 70-tallet og hvordan de omtalte selvbestemt abort.

Problemstilling

Det er mange debatter som kan knyttes til abort, da det berører flere felt innenfor politikk, forholdet mellom stat og kirke, etikk og verdispørsmål. Oppgaven skal ikke ta for seg det etiske med abort eller argumentere for eller imot abort, men heller se på hvordan abortmotstanderne ordla seg i debatten. Her blir søkelyset satt mot Folkeaksjonen mot selvbestemt abort, den organiserte kristenheten og andre som har en tilknytning til det kristne livssynet eller Folkeaksjonen. Oppgaven kommer til å konsentrere seg rundt september og oktober 1974, fordi debatten var intens disse månedene før Stortinget 31.oktober skulle stemme over forslaget om selvbestemt abort.

Problemstillingen i oppgaven er *hvilke språklige strategier ble brukt av Folkeaksjonen og de kristne i debatten om selvbestemt abort?* Analysen er basert på artikler fra de kristne avisene Vårt Land og Dagen, da de var viktige talerør for abortmotstanderne. Intervjuer, taler gjengitt av avisene, pressemeldinger og kronikker som motstanderne selv har skrevet er inkludert i analysen. Grunnen til at jeg har inkludert gjengivelser av taler, er fordi talerne sannsynligvis har kjent til at media har vært tilstede for å rapportere.

Oppgavens struktur begynner med en beskrivelse av metode og kilder som ligger til grunn for analysen. Deretter er det en kort oppsummering av tidligere forskning. Den videre strukturen vil bestå av kildeanalysen med både analyse og diskusjon. Oppgaven avsluttes med en oppsummering og konklusjon.

Metode og kilder

For å svare på problemstillingen har jeg valgt å bruke diskursanalyse, som ansees både som en teori og en metode.²⁴ Diskursanalyse er et paraplybegrep som favner mange og til dels ulike metodiske tilnærminger.²⁵ I diskursanalyse blir språket i stor grad vektlagt. En definisjon av diskurs kan være «tekst i kontekst», der den på ene siden fremhever at diskursanalyse undersøker meningsskaping over setningsnivå og på den andre siden at det

²⁴ Tonje Raddum Hitching, Anne Birgitta Nilsen og Aslaug Veum. *Diskursanalyse i Praksis: Metode og Analyse*. (Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011), 13

²⁵ Ibid: 13

dreier seg om hvordan språk, tekst og kontekst påvirker hverandre samtidig.²⁶ Man kan si at diskursanalyse undersøker forholdet mellom meningsuttrykkets form og hvilke funksjon det har i den aktuelle sammenhengen.²⁷ Kontekst er viktig da det på mange måter er et sett av rammer som omslutter den sosiale hendelsen som blir studert. For å vise hvordan ytringer blir meningsfulle, må man ta i betraktning hele aktiviteten som ytringen er innesluttet i.²⁸

Konteksten for analysen i denne oppgaven vil da altså være abortdebatten høsten 1974. Der oppmerksomheten er satt på abortmotstandernes forståelse av abort. Oppgaven vil se på hvordan abortmotstanderne omtaler selvbestemt abort gjennom ordbruk, språklige bilder, metaforer og uttrykk, samt hvordan de argumenterer. I tillegg vil enkelte deler av analysen være en kritisk diskursanalyse. Kritisk diskursanalyse er en forskningsretning med mål om å beskrive, forklare og kritisere språkbruk som tilslører eller dekker over problematiske samfunnsforhold.²⁹ Kritisk diskursanalyse forsøker også å skildre hvordan språket formidler og uttrykker ulike verdensbilder og ideologier.³⁰ En antar at språk i bruk sjelden formidler en nøytral virkelighetsbeskrivelse, men alltid bærer med seg et bestemt perspektiv.

Perspektivene kan innebære oppfatninger om hvordan verden ser ut og hvordan verden bør se ut, altså ideologi.³¹ Kritisk diskursanalyse handler mye om å avdekke de ideologiske premissene for ulike former for språkbruk.³² Diskursanalyse dreier seg også om å lete etter noe regelmessig i tekstsamlinger, altså lete etter mønster.³³

Når man snakker om diskursanalyse, kan man ikke utelate filosofen Michel Foucault. Diskursanalyse slik det i korte trekk er beskrevet over, er også noe likt hvordan Foucault tenker om diskursanalyse. Foucault forbindes spesielt med utviklingen av diskursanalyse som et idéhistorisk, ideologikritisk og samfunnsrettet prosjekt.³⁴ For Foucault er en diskurs de historiske, sosiale og kulturelle betingelsene som gjør det mulig at en ytring eller en handling blir oppfattet som naturlig eller akseptabel.³⁵ Et av hans hovedpoeng er at språk alltid er innlemmet i subjektive relasjoner og diskursive regimer basert på makt og disiplinering.³⁶ Han hevder at det ikke finnes noe universelt eller objektivt sant eller riktig, men at dette er konstruert av vår kultur og våre omgivelser, og at maktinstitusjonene definerer hva som er

²⁶ Ibid: 23

²⁷ Ibid: 12

²⁸ Ibid: 27

²⁹ Ibid: 112

³⁰ Ibid: 112

³¹ Ibid: 112

³² Ibid: 112

³³ Astri Andresen et al.. *Å gripe fortida: Innføring i historisk forståing og metode*. (Oslo: Samlaget, 2012), 115

³⁴ Jan Grue. «Diskursanalyse», I *Store norske leksikon*. Hentet 16.april 2019 fra <https://snl.no/diskursanalyse>

³⁵ Ibid

³⁶ Leidulf Melve og Teemu Ryymin, *Historikerens arbeidsmåter*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2018), 39

sant. Foucault argumenterer med at vi har for vane å se på makt som om det kommer ovenfra og konkretisert i form av maktinstitusjoner, som for eksempel staten og lovene. Det er likevel i de lokale sentrene av de små og umiddelbare mellomrommene i daglig interaksjon hvor maktforholdene stadig reproduseres og forvandles.³⁷ Diskurser konverterer sosiale kamper til språk. På denne måten er språket både et middel og et mål, eller gjenstand, for maktkamp. Diskurser er ikke uniforme eller stabile. De kan heller bli sett på som fragmenter som kan kombineres og anvendes på forskjellige måter for å passe inn i ulike strategier for makt.³⁸ En god illustrasjon på dualiteten i en diskurs kan sees i hvordan oppfatningen av individuelle rettigheter har gjort det mulig for feminister å fremme en «rett til å velge»-diskurs, men det har også åpnet for at organiserte abortmotstandere har kunnet kreve rettigheter for fostrene.³⁹ Man kan si at diskursene produseres i vekselspillet mellom makt og motstand. Debatten handlet ikke bare om å endre en spesiell lov, men også om å redefinere normer og verdier i samfunnet. Abortdebatten på 70-tallet kan tolkes som en kamp om hva som var sannheten om abort.

Tidligere forskning

Mye av forskningen på abortdebatten og abortsituasjonen i Norge skjedde under debatten på 70-tallet og like etter at selvbestemt abort ble lovfestet i 1978. Likevel finnes det noe nyere forskning på norsk abortdebatt. Merethe Flatseth og Ole Jacob Madsen har skrevet en artikkel der de har et historisk blikk på Stortingsdebattene om abort.⁴⁰ Flatseth har brukt diskursanalyse og metaforanalyse på debattene i Stortinget, mens Madsen har kommentert funnene. I konklusjonen fremheves det at den dominerende metaforen i debattene om abort er «sinnet er et skjørt objekt».⁴¹ Politikere fra begge sider bruker metaforen som et grunnlag når de viser til at kvinnen er utgangspunktet for de ulike politiske synene på abortrettighetene.⁴² Metaforen viser til at et uønsket svangerskap kan gå hardt utover psyken og at man derfor snakker om å beskytte kvinnens psyke fordi den er et «skjørt og porøst objekt» som kan knuses ved et uønsket svangerskap og abort.⁴³

³⁷ Michel Foucault. *The Will to Knowledge: The History of Sexuality*. (London: Penguin Books, 1978), 82-102

³⁸ Ibid: 82-102

³⁹ Silke G. Heumann, «Abortion and Politics in Nicaragua: The Women's Movement in the Debate on the Abortion Law Reform 1999-2002.» *Culture, Health & Sexuality* 9, nr. 3 (2007): 219

⁴⁰ Merethe Flatseth og Ole Jacob Madsen. «The mind is a brittle object: The abortion law and therapeutic legitimation.» *History of the Human Sciences* 26, nr.1 (2013): 111

⁴¹ Ibid: 124

⁴² Ibid: 124

⁴³ Ibid: 121

Det er flere som har sett på stortingsdebatter om abort. Blant dem er historiker Ida Blom og professor Kari Tove Elvbakken. De skrev i 2001 artikkelen «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk». Gjennom offentlige dokumenter, utredninger, proposisjoner, stortingsmeldinger og debatter om lovgivningen i Stortinget trekker de frem hovedlinjer i endringen i abortlovgivningen og debatten om endringene.⁴⁴ De fremhever tre kontroverser som stadig er tilbakevendende når 1900-tallets abortlovgivning analyseres.⁴⁵ Det er blant annet sedlighetsspørsmålet, der motstanderne er redd for utbredelse av et løssluppet liv.⁴⁶ Dette henger sammen med den andre kontroversen: Seksualmoral. Debatten om bruk av prevensjon har vanligvis gått parallelt med abortdebatten, og motstanderne var skeptiske til opplysning om prevensjon. De mente det kunne motivere til utenomekteskapelig seksuell aktivitet og dermed svekke ekteskapet som institusjon.⁴⁷ Familiepolitikken er også et tema som er tilbakevendende, ifølge Blom og Elvbakken.⁴⁸

Selv om en god del av forskningen på abortdebatten i Norge har dreid seg om Stortinget og politikerne, har Flatseth også skrevet en artikkel der hun har analysert abortdebattene på 1910-, 70- og 90-tallet der hun har undersøkt ulike parter.⁴⁹ Hun har sett på metaforer de ulike partene bruker og de er hentet fra avisdebatter, artikler og essays.⁵⁰ I konklusjonen hennes påpeker hun at språket ikke bare er et redskap, men en medskaper av virkeligheten og at ulike språk får oss til å betrakte verden på ulike måter.⁵¹

Jonas Bertelsen Enge har en annen innfallsvinkel i å studere abortdebatten, da han i 2018 skrev en masteroppgave som analyserte abortproblematikken fra aktivistenes perspektiv. Han har analysert aborttilhengernes og abortmotstandernes mobilisering, organisering og argumentasjon gjennom «social movement-theory» for å finne ut hvordan historien om abortkampen har blitt skildret og forstått. Han nevner at det finnes lite litteratur på abortmotstanderne i Norge og at få profesjonelle historikere har forsket på norske abortmotstandere.⁵² Noe som betyr at han har måttet fremstille abortmotstandernes aktivisme uten en felles akseptert fortolkningsramme.⁵³ Han skriver at etableringen av Folkeaksjonen radikalisererte abortmotstanderne og at det førte til en ny bølge av aktivisme imot selvbestemt

⁴⁴ Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 30

⁴⁵ Ibid: 46

⁴⁶ Ibid: 46

⁴⁷ Ibid: 46

⁴⁸ Ibid: 46

⁴⁹ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 50

⁵⁰ Ibid: 50

⁵¹ Ibid: 63

⁵² Jonas Bertelsen Enge, «Sisterhood vs Congregation: A study of two opposing social movements in the Norwegian abortion struggle 1970-1981.» (Mastergradsavhandling, J.B. Enge, 2018): 8-9

⁵³ Ibid: 9

abort.⁵⁴ Videre konkluderer Enge med at de vanligste argumentene mot abort ble grunnet i menneskerettigheter og det femte bud (du skal ikke slå ihjel).⁵⁵ Samtidig advarte de ivrigste abortmotstanderne om moralsk forfall i samfunnet.⁵⁶ Enge konkluderer også med at Folkeaksjonen forsøkte unngå kvinnediskriminerende retorikk. Likevel har de vanlige argumentene mot selvbestemt abort - rettsvern for fosteret, moralsk forfall og det teologiske prinsippet om det femte bud - ignorerte det faktum at kvinnen var undertrykt i samfunnet.⁵⁷ Enges masteroppgave er svært interessant, da den gir et historisk blick på blant annet abortmotstandernes meninger og argumenter. Denne oppgaven skal gjøre noe lignende, men da med en annen metode.

Kildeanalyse

Språket som analyseres i oppgaven er hentet fra aviser, og avisartiklene fra høsten 1974 er primærkildene for oppgaven. Fordi jeg ønsket å se på hvordan abortmotstanderne ordla seg i kristne aviser, er avisartiklene hentet fra Dagen og Vårt Land. Dette var de eneste kristne avisene som eksisterte i Norge på 70-tallet. Artiklene fra Vårt Land er hentet fra Nasjonalbiblioteket, mens artiklene fra Dagen er hentet fra avisens eget arkiv. Søkeordene har vært «abort», «selvbestemt abort» og «Folkeaksjonen mot selvbestemt abort».

Siden mange av artiklene har samme ordbruk, er funnene gruppert i fire kategorier: Religiøst språk, død/mord, kvinnen/kvinnekroppen og seksualitet. Samtidig er det enkelte argumenter og noe ordbruk som er sentrale for oppgaven, men som er vanskelig å plassere i kategoriene. Derfor er det også en «åpen kategori». Jeg har hatt en induktiv teoretisk tilnærming i lesningen av avisartiklene.⁵⁸ Kildematerialet har blitt analysert og sterke ord og uttrykk har blitt identifisert. Deretter har ordene og uttrykkene blitt kategorisert etter tema. Resultatet er de fire hovedkategoriene.

Religiøst språk

Mange av abortmotstanderne hadde et kristent livssyn, og tradisjonelt sett har abortmotstandere vært imot abort da de mener det er barnedrap og umoralsk.⁵⁹ På 70-tallet da

⁵⁴ Ibid: 117

⁵⁵ Ibid: 118

⁵⁶ Ibid: 118

⁵⁷ Ibid: 119

⁵⁸ Leidulf Melve og Teemu Ryymin, *Historikerens arbeidsmåter*. (Oslo: Universitetsforlaget, 2018), 30

⁵⁹ Anne, Stensvold, «Dualisme Og Ambivalens.» *Din: Tidsskrift for Religion Og Kultur*, nr. 1-2 (2011): 57

legalisert abort ble diskutert, konsoliderte kristenheten seg for å kjempe imot lov om selvbestemt abort. Abortsaken utfordret kirkens makt, og resulterte i at mange abortmotstandere kjempet med religiøs retorikk i offentligheten.⁶⁰

Prost Arne Paulsen var aktiv i avisspaltene og hadde leserinnlegg både i Vårt Land og Dagen. I begge kronikkene bruker han ordet «hedendom». Et ord som viser til en førkristelig tid. Han skriver at: «Kjem fri provosert abort til landet er det heidenskapen som kjem att.»⁶¹ Ordet hedendom kan i overført betydning vise til at hvis selvbestemt abort blir lovlig, vil samfunnet oppleve et tilbakefall til et førkristelig og gudløst samfunn. Hedendom kan vise til et usivilisert samfunn.⁶² I denne konteksten kan ordet hedendom forstås gjennom begrepet barbarisme som kan referere til et nådeløst grusomt og skrekkelig samfunn.⁶³ I kronikken som Paulsen hadde på trykk i Dagen, bruker han både bibelvers og de ti bud for å argumentere mot selvbestemt abort. Han viser til blant annet Det gamle testamentet:

«Gud er skapar. Og når det gjeld fosteret, har de vore klårt heilt frå Det gamle Testamentet si tid at Gud også er fosteret sin Skapar. “Eg skapte deg i morslivet.”»⁶⁴

Like etter henviser han til de ti bud: «Gud sett vern om menneskelivet i bodordet om at du skal ikkje drepa.»⁶⁵ I kristen levemåte skal man være gode forvaltere av Guds skaperverk.⁶⁶ Når Paulsen skriver at Gud har skapt fosteret og viser til budordet om ikke å drepe, framstår abort som en negativ inngripen i det gud har skapt. En slik argumentasjon kan ha vært overbevisende for kristne personer, da man som god kristen skal forvalte det gud har skapt. I neste avsnitt skriver han:

«Den som går inn for å riva alle skrankar ned for provosert abort har sett seg i eit ålvorleg konflikt-tilhøve, ikkje berre til kyrkja han eller ho høyrer til, men til sin Gud og Skapar.»⁶⁷

Dette kan tolkes som om han mener at de som er for selvbestemt abort er uansvarlige fordi de kommer på kant med gud, altså at de får et stridende forhold med gud og kirken. Dessuten framstår det som en trussel om sosial utestengelse fra kirken. Deretter går han over på at Gud gjennom det nye testamentet har satt krav til styresmakter:

⁶⁰ Ellen Aanesen. Ikke send meg til en «kone», doktor. Hentet 20.april 2019 fra http://www.kampdager.no/arkiv/abort/artikkel_aanesen.html

⁶¹ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv» *Dagen*, 12.09.1974, 3.

⁶² «Heathen», I *Merriam-Webster online dictionary*. Hentet 28.april 2019 fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/heathenism>

⁶³ «Barbarous», I *Merriam-Webster online dictionary*. Hentet 28.april 2019 fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/barbarous>

⁶⁴ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

⁶⁵ Ibid: 3.

⁶⁶ Hallgeir Elstad. «Kristen troselære», I *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra https://snl.no/kristen_trosel%C3%A6re

⁶⁷ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

«Dei skal støtta den gode gjerning og setja bolverk på det vonde (...) Og framlegget til ny abortlov set vondskapen i system. Den vonde gjerninga går føre seg med løyve og støtte av styresmaktene.»⁶⁸

Ordet vondskap betyr både ondskap og det å ville gjøre andre vondt. Vondskap er et abstrakt begrep som viser til å gjøre noe galt.⁶⁹ På mange måter beskriver han abort som en ond gjerning, og hevder at selvbestemt abort vil føre til at ondskap skjer i ordnede former i et system. Samtidig sier han indirekte at styresmaktene går imot kravene Gud har satt til samfunnet. Han tegner opp et scenario der myndighetene kan velge mellom godt og ondt. I dette scenarioet har de kristne definert hva som er godt, og i dette synet er selvbestemt abort ondt. I kristent livssyn tenker man at verden er en kamp mellom godt og ondt, der mennesker skal være gode forvaltere av det Gud har skapt ved å velge godskap fremfor ondskap.⁷⁰ Ved at regjeringen har foreslått selvbestemt abort har styresmaktene etter hans mening dermed valgt ondskap framfor gode gjerninger og er derfor ikke gode forvaltere av Guds skaperverk. Paulsen understreker dette videre med å bruke et metaforisk grep ved å påstå at selvbestemt abort vil være «... å kaste over bord kristen lovgjevning og gjera vold til legalt system.»⁷¹ I denne setningen finner vi ordet vold. Substantivet viser til noe brutalt.⁷² Paulsen impliserer at abort er bruk av rå fysisk makt⁷³ og at dette kommer til å bli lovlig. Ingen ønsker at vold skal være lovlig, men å beskrive abort som voldelig kan sees på som en overdrivelse. Han avslutter kronikken med en advarsel om at selvbestemt abort vil føre til et moralsk forfall i samfunnet:

«Når fosteret kan avlivast før fødselen, kvifor kan ein ikkje gjera det same med barnet rett etter fødselen? Ja, kvifor ikkje? Det vert ikkje lett å avvisa det spørsmålet. Når synet på menneskeverdet kjem på gli, opnar det seg uhyggelege perspektiv.»⁷⁴

I hans andre kronikk, som ble publisert i Vårt Land, bruker han som nevnt også ordet hedendom. Kronikken bærer preg av at han er bekymret for at samfunnet mister det kristne grunnlaget gjennom å vedta selvbestemt abort. Han påstår at det norske folket sover og ikke innser hva som skjer:

⁶⁸ Ibid: 3.

⁶⁹ Wilfred Robert Francis Browning. «Evil», I *A Dictionary of the Bible*. Hentet 28.mars 2019 fra <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543984.001.0001/acref-9780199543984-e-642>

⁷⁰ Hallgeir Elstad. «Kristen tros lære», I *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra https://snl.no/kristen_tros%C3%A6re

⁷¹ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

⁷² «Vold», I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 12.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/vold>

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

«For skjønner ein ikkje kva som går føre seg i samfunnet og våkner av det - so søv folket vårt seg rett inn i nyheidendom og ulukka.»⁷⁵

Dette er også et metaforisk grep. Som om folket ikke er oppmerksom på at samfunnet snart går mot ulykke og at fordi man «sover», altså ikke er bevisst på hva som skjer, rekker man ikke å stoppe ulykka. Nyhedendom er en betegnelse på forskjellige bevegelser som forsøker å gjenopplive førkristne religioner.⁷⁶ Her fremmer han igjen at selvbestemt abort vil føre til at samfunnet havner i en førkristelig atmosfære der hedendom får råde. På mange måter påstår han at abortforkjemperne er en nyreligiøs bevegelse⁷⁷, selv om det var langt fra sannheten. Ved å bruke ordet ulykke fastslår han at å vedta selvbestemt abort vil være en hendelse som volder stor skade for samfunnet.⁷⁸ Han hevder videre at selvbestemt abort vil føre til selvbestemt dødshjelp, og at det moralske forfallet skjer steg for steg mot et hedensk samfunn der «livet er nedvurdert.»⁷⁹

I begge av Paulsens kronikker bruker han anførselstegn rundt selvbestemt abort. Dette kan tolkes som en distansering av at selvbestemt abort er noe reelt. Samtidig bruker han ordet «sokalla» framfor selvbestemt abort, nesten som om selvbestemt abort er noe ironisk.⁸⁰ Ordet «sokalla» kan også tolkes som en slags ovenfra-og ned-holdning til begrepet selvbestemt abort. Ordbruket hans viser et syn som er farget av hans ideologiske og religiøse ståsted. Samtidig omtaler han selvbestemt abort med ord som gir dystre assosiasjoner. Ifølge Paulsen er lov om selvbestemt abort ondskap som setter vold i et system, og at dette vil føre til en stor ulykke for samfunnet.

En annen kristen stemme som var aktiv i avisspaltene var Matheus Holte. Han var en ledende skikkelse innenfor den kristne kretsen Det Haugianske Vennesamfunn og reiste rundt i hele landet som forkynner.⁸¹ I oktober 1974 hadde han et leserinnlegg i Dagen, der han hadde et sterkt ordbruk som bærer preg av religiøsitet. Han skriver mye om døden, noe jeg skal komme tilbake til senere i oppgaven. Han beskriver direkte at abort er mord og at det er «et grusomt inngrep i den hellige Guds skaperordning - en hån mot Guds allmakt.»⁸² Dette kan tolkes som om han mener at abort rokker med kosmos, altså ved hele guds skaperordning.

⁷⁵ Arne Paulsen, «Folket vik steg for steg», *Vårt Land*, 31.10.1947, 8.

⁷⁶ Geir Winje og Per Kværne. «Neopaganisme», I *Store norske leksikon*. Hentet 17.mars 2019 fra <https://snl.no/neopaganisme>

⁷⁷ «Nyhedendom» I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/nyhedendom>

⁷⁸ «Ulykke», I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/ulykke>

⁷⁹ Arne Paulsen, «Folket vik steg for steg», *Vårt Land*, 31.10.1947, 8.

⁸⁰ «Sokalla», I *Nynorskordboka*. Hentet 12.mars 2019 fra

https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=sokalla&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge

⁸¹ «Matheus Holte» I *Norsk lokalhistorisk institutt*. Hentet 17.februar 2019 fra https://lokalhistoriewiki.no/Matheus_Holte

⁸² Matheus Holte, «Lovbeskyttet mord», *Dagen*, 23.10.1974, 3.

Han skriver ikke bare at det er et inngrep i skaperordningen, men bruker adjektivet grusomt for å beskrive hvor alvorlig han mener abort er. Holte bruker de ti bud som et argument mot selvbestemt abort ved å skrive at folket har «synket dypt i vantro og gudsforakt når en stor del av folket trækker på det 5.bud ved å godkjenne og anbefale mord.»⁸³ Han bruker et metaforisk grep ved å skrive at folk trækker på det 5.bud. I overført betydning kan det representere at folk ikke bryr seg om guds lov. Deretter skriver han at alle som er for selvbestemt abort støtter opp om den «skrekkelige store synd».⁸⁴ Ordet synd er særlig brukt innenfor kristendommen og er et ord som er religiøst betinget. Det henviser til en tilstand av urenheter, mangel eller feil.⁸⁵ På mange måter undergraver han aborttilhengerne ved å si at de er syndere, og dermed indirekte hevde at de er urene og har mangler. Han bruker ikke bare substantivet synd for å vise at abort strider mot Guds vilje, men han skildrer substantivet med to adjektiver: Skrekkelig og stor. Holte betegner det han mener er egenskapene med synden, og legger dermed tyngde på hvor alvorlig synden er. I samme avsnitt skylder han på Satan for å tukle med aborttilhengerens sinn: «Men hva er så årsaken til at løgneren, Satan, har forblindet disse ulykkelige mennesker?»⁸⁶

I kristendommen er Satan personifiseringen av det onde.⁸⁷ Mange kristne tror at Satan kan ta over mennesker for så å friste dem til å gjøre ondt.⁸⁸ I abortdebattens kontekst undergraver han abortforkjemperne med denne setningen, da han hevder at de har blitt utsatt for onde krefter. Han påstår at abortforkjemperne ikke er seg selv og heller er «nikkedukker» for Satan. Fordi Satan representerer det onde i kristen tro, kan man anta at også Holte mener abort er ondskap. Ifølge kristen tro straffer Gud menneskene som driver med ondskap og er ulydige mot Gud.⁸⁹ Fordi Holte ser på abort som ondskap, hevder han at hvis fri abort blir lovfestet i Norge, vil Gud straffe menneskene. For å bygge opp argumentet om at straffen kommer, viser han til en bibelhistorie:

«Men hva menneskene sår, det skal de også høste! Samme straff som rammet den ugudelige by Ninive, vil også ramme vårt folk.»⁹⁰

⁸³ Ibid: 3.

⁸⁴ Ibid: 3.

⁸⁵ Knut A. Jacobsen og Bente Groth. «Synd», I *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://snl.no/synd>

⁸⁶ Matheus Holte, «Lovbeskyttet mord», *Dagen*, 23.10.1974, 3.

⁸⁷ Ragnar Leivestad, Knut A. Jacobsen, Kari Vogt og Bente Groth. «Djevel», I *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://snl.no/djevel>

⁸⁸ Wilfred Robert Francis Browning. «Satan» I *A Dictionary of the Bible*. (2.utgave). Hentet 28.mars 2019 fra <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543984.001.0001/acref-9780199543984-e-1683>

⁸⁹ Wilfred Robert Francis Browning. «Satan» I *A Dictionary of the Bible*. (2.utgave). Hentet 28.mars 2019 fra <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543984.001.0001/acref-9780199543984-e-1683>

⁹⁰ Matheus Holte, «Lovbeskyttet mord.» *Dagen*, 23.10.1974, 3.

På mange måter spiller han på følelsen frykt, det vil si frykt for Guds vrede når menneskene har syndet. Dessuten bruker han ordet «endetid» i kronikken, altså at lov om selvbestemt abort er et tegn på at dommedag og verdensundergang er nær. For de som tror at Gud er allmektig og vil straffe mennesker for sine synder, kan Holtes argumenter være overbevisende. De som har lest kronikken hans har kanskje blitt redd for Guds vrede og dermed tatt standpunktet om å gå imot selvbestemt abort. Misjonslege Trygve Ødegaard skrev også en kronikk der hans religiøse overbevisning skinner igjennom. Akkurat som Holte, bruker han punkter fra de ti bud for å underbygge hans mening om at abort er negativt: «Å bryte Guds bud kalles SYND. Brudd på det 6.bud (du skal ikke drive hor) fører i avkristnet tankegang og praksis automatisk til brudd på det 5.bud (du skal ikke slå ihjel). Dvs.: Den ene synd fører til den neste, eller: resultatene av den ene synd forsøkes fjernet med en annen.»⁹¹

Dette henger til dels sammen med holdninger til seksualitet, da han mener at et uønsket svangerskap er et resultat av hor. Han mener altså at sex utenom ekteskap er hor, men han tar ikke i betraktning at mange av de abortsøkende kvinnene var gifte.⁹² Som nevnt tidligere er ordet synd et sterkt religiøst ord. Siden det henspiller på urenhet, fordømmer Ødegaard de abortsøkende kvinnene som urene syndere. Selv om han er lege, så er han misjonslege. Dette vil si at han er farget av sitt livssyn, og hans ideologi kommer tydelig fram i kronikken.

Både Holte og Ødegaard beskriver de abortsøkende kvinnene og de som støtter selvbestemt abort som syndere, og mener at abort er en stor synd i seg selv. Ordet synd er sterkt knyttet til moral og kristendom, og er en religiøs betegnelse for en tilstand av urenhet. Religiøse grupper blant abortmotstanderne forstod abortsaken gjennom begrepene rent og urent.⁹³ Tidligere hadde urenhetsmetaforen vært med å definere enkeltindividet, men på 70-tallet ble metaforen utvidet til å gjelde hele det globale samfunnet.⁹⁴ Man så på abort som en global forurensing.⁹⁵ Spesielt Holte advarer mot at hele samfunnet vil gå under hvis den urene synden abort blir lovlig. Altså at det er et globalt fenomen som rammer samfunnet. Samtidig henger dette sammen med en overbevisning om at Gud vil straffe mennesker som begår ondskap og er ulydige mot Gud.⁹⁶

⁹¹ Trygve Ødegaard, «Tillatt justismord», *Dagen*, 30.09.1974, 3.

⁹² Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 39

⁹³ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 54

⁹⁴ *Ibid*: 55

⁹⁵ *Ibid*: 55

⁹⁶ Wilfred Robert Francis Browning. «Evil», *IA Dictionary of the Bible*. Hentet 28.mars 2019 fra

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543984.001.0001/acref-9780199543984-e-642>

Et sentralt tema i kristen tro er menneskeverd, et tema mange kristne brukte som et argument mot selvbestemt abort. Blant dem var biskop Per Lønning. I en artikkel fra 17. september har Dagen gjengitt en tale av biskopen hvor han trekker frem at «menneskeverdet er kjernen i den aktuelle abort-striden.»⁹⁷ Han sier i talen at historien har vist «hvor ille det kan gå når menneskeverdet svikter, erfaringer om menneskets umenneskelighet mot andre mennesker.»⁹⁸ Lønning nevner ikke direkte hvilken historie og hvilke erfaringer han refererer til, men man kan ut i fra andre kilder anta at han snakker om nazismen.⁹⁹ Abortmotstandernes bruk av nazitidens jødeforfølgelse var et gjennomgangstema i debatten.¹⁰⁰ Folkeaksjonen mot selvbestemt abort likestilte aborterte fostre med jødene under nazitiden, for å undergrave argumentet om at ingen barn i Norge skal komme uønsket til verden.¹⁰¹ Videre uttaler han at livet er hellig, og at «... vi må ikke kapitulere for et samfunnspress som kaster flere og flere ut i fortapelse.»¹⁰² I et religiøst språk betyr fortapelse å bli adskilt fra Gud for alltid.¹⁰³ Det betyr at man både er religiøst og moralsk fortapt, at man dermed lever uten Gud. Fortapelse kan forstås også som undergang, tilintetgjørelse og varig pine. Fortapelse betegner i all hovedsak Guds straff og dom over de ugudelige, som innebærer evig atskillelse fra Gud.¹⁰⁴ Lønning mener derfor her at de som tar abort er ugudelige og vil bli straffet, og at med selvbestemt abort vil enda flere bli straffet for sin ugudelige holdning. På mange måter er det en trussel om Guds straff.

Andre mindre profilerte kristne, brukte også menneskeverd som et argument mot selvbestemt abort. Kristin Nordseth, medlem av Folkeaksjonen og tidligere medlem av landsrådet til NKSS (kristen ungdomsorganisasjon), skrev en kronikk i *Vårt Land* der hun hevder:

«Liv og menneskeverd går hånd i hånd. For meg er menneskeverdet basert på en objektiv størrelse, Gud er skaperen og opprettholderen av alt liv.»¹⁰⁵

⁹⁷ Dagen, «Kampen mot fri abort en kamp om holdninger», 17.09.1974, 7.

⁹⁸ Ibid: 7.

⁹⁹ Ellen Aanesen. Ikke send meg til en «kone», doktor. Hentet 28.mars 2019 fra http://www.kampdager.no/arkiv/abort/artikkel_aanesen.html

¹⁰⁰ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 56

¹⁰¹ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 56

¹⁰² Dagen, «Kampen mot fri abort en kamp om holdninger», 17.09.1974, 7.

¹⁰³ «Fortapelse» i *Bokmålsordboka*. Hentet 11.mars 2019 fra

https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=fortapelse&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge

¹⁰⁴ «Fortapelse», I *Store Norske leksikon*. Hentet 11.mars 2019 fra <https://snl.no/fortapelse>

¹⁰⁵ Kristin Nordseth, «Fri abort en seier for mannsdominert samfunn», *Vårt Land*, 30.10.1974, 13.

Fri abort vil skapa nye bører og undertrykking

I. Ulifra det letteste grunnsynet har det alltid vore dårart for meg kva sida og måtte stå på i abort-saka. Menneske er skapt i Guds bilete. Livet er heilag. Dette gir ein fundamental «vyrning» for menneskeverdet alt frå emors livs av. Abortkrav med fylgjande abortbeitt ser eg som eit resultat av det verdi-kaos som rår i dag. Grensen mellom rett og rangt blir utvilske, dei etiske normer er diffuse. Abortnaka er såleis ikkje eit isolert fenomen, men det er ei del-sak og eit symptom i eit djuptgåande sjukdomsbilete i folke- og samfunnsliv. Eg er samd med HemmetsVân der bladet skriv på leidarplass for eit tål sådan: «Så lenge ein tillet og oppmuntrar til lausliv-nad og umoralisk livstevsel ved å tillata pornografi, pornoklubbar, sexfilmar o. i. l. kjem abortproblema til å auke. Fortsatt, seksuell lausliv-nad og abort høyrer saman, dette ber preg av ansvarløysa, både når det gjeld andre menneske og det spirande menneskelivet.»

Det var gitt at Folkeaksjonen blei skipt, og eg gir min stønad til den i gjeda over å få vera med i ei folke-rørsle som prøver å demna opp for nedbrytande krefter i folke- og samfunnsliv.

II. Folkeaksjonen har ei positive målsetting. Aksjonen legg opp til linjer med sikte på vern og hjelp for: 1. Post-ret. 2. Kvinnas.

1. Vern om det ufødde menneskeliv. Alt frå oldtida har ein vore klar over at det var

A gi rettstøtten til det svakaste av alt svakt menneskeliv.

2. Vern og hjelp for kvinnas. Fri-abort-tilhengjarane har eit slagord som lyder slik: Støtt kvinneliv! — sjølvvald abort! «Sjølvvald abort blir pressa fram i namnet at kvinnefrigjeringa. Eg er samd i at abort-saka er av fundamental betydning for kvinnas. Det gjeld her ein situasjon som avgjer livstilhova for ei kvinne i 15–20 år av hennar liv. Men eg er ikkje samd i at fri abort frigjer kvinnas; tvertimot. «Sjølvvald» ordet feugar. Det høyrer så frigjerande ut. I realiteten står kvinnas ikkje fritt. Ho vil alltid vera under press, psykisk press og sosialt press.

Det er underleg at kvinne-saksforkeparane, som går så sterkt inn for at mannen skal ha medansvar i heimen, i denne viktige saka kuttar mannen heilt ut, og let heile det livsviktige ansvaret kvila på kvinnas. Fri abort vil, etter mi meining, skapa tilhøve med nye bindingar og bører, undertrykking og diskriminering for kvinnas der sex-press og ansvarsløysa får råvilde. Dei heile unge jentene blir kandierte det aller mest akademilidande ved dette.

Naturgitt er kvinnas sett inn i den store livssamanheng. Hennes største oppgåve er å verna liv. Målinginga er derfor å skapa levekår som reduserar abortnaka. Folkeaksjonen mot sjølvvald abort er ein «ja-til-livet/aksjon». Difor gir eg han min fulle stønad.

Av *Alvild Tveit*

Alvild Fyiske Tveit, adjunkt, Balestrand, 3 born. Medlem av Norsk Språkråd, medlem av Kristenfolkets Edruskapsråd, politisk nestformann i Sogn og Fjordane Kr. F., landsstyremedlem i Kr. F. K., ymse lokale tillitsverv.

råd å fjerna eit foster, men det blei sett på som ein tvilsam affære mellom etisk høgtenkjande menneske. Sant folkeveit og kristen tankegang har skapt eit lovverk i Noreg gjennom århundra som har teke sikte på å verna om det ufødde livet. Biologisk liv og menneskeverd kan ikkje skiljast åt. «Fri abort» er difor ein illusjon. Ingen står fritt i have til eit spirande menneskeliv. Gjennom lovverket vårt har vi framleis høve til

Ingen kan bestride at menneskeverd og liv hører sammen og at dette er viktig, men det underbygges med en kristen tankegang. Altså er argumentet farget av en bestemt ideologi. Alvild Tveit, medlem av Kristenfolkets Edruskapsråd og nestformann i Sogn og Fjordane Krf, er også en av de mindre profilerte kristne som argumenterte med menneskeverd. Hun skrev en kronikk i *Vårt Land* der hun gir sin fulle støtte til Folkeaksjonen og kronikken starter med at «Menneske er skapt i Guds bilete. Livet er heilag.»¹⁰⁶ Hun går derimot raskt over til å peke på verdispørsmålet ved abort: «Abortkrav ser eg som eit resultat av det verdi-

kaos som rår i dag.»¹⁰⁷ Tveit hevder at grensen mellom det som er galt og riktig blir utvilsket, og at de etiske normene er diffuse. Med tanke på at Tveit er kristen, kan man anta at når hun snakker om verdier mener hun kristne verdier. Kristne verdier henger sammen med Jesus forkynnelse som blant annet handlet om kyskhets, som igjen refererer til å være kjønnslig ren.¹⁰⁸ Hun avviser på en måte at abortkravet ikke er seriøst og beskriver det heller som et kaos i verdispørsmål, at det er uorden og forvirring i samfunnet fordi kvinnebevegelsen krever noe ukristent. Deretter skriver hun at abortsaken er en del av et «symptom i eit djuptgåande sjukdomsbilete i folke- og samfunnsliv.»¹⁰⁹ 1970-tallet var en tid der mye i samfunnet endret seg, og samfunnet hadde gjennomgått en sekulariseringsprosess.¹¹⁰ For de kristenkonervative kan dette ha framstått som et kaos. Tveit bruker metaforen om at abortsaken er et sykdomsbilde, altså at det er noe galt med samfunnet som i det hele tatt vurderer å gjøre selvbestemt abort lovlig. Gjennom Tveits metafor om at abort er en del av et sykdomsbilde, kan vi se at hun har forestillingen om at selvbestemt abort forurenser samfunnet.¹¹¹

¹⁰⁶ Alvild Tveit, «Fri abort vil skapa nye bører og undertrykking», *Vårt Land*, 17.10.1974, 14.

¹⁰⁷ Ibid: 14.

¹⁰⁸ Tarald Rasmussen. «Kristen etikk», I *Store norske leksikon*. Hentet 14.mars 2019 fra https://snl.no/kristen_etikk

¹⁰⁹ Alvild Tveit, «Fri abort vil skapa nye bører og undertrykking», *Vårt Land*, 17.10.1974, 14.

¹¹⁰ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 55

¹¹¹ Ibid: 55

De ytringene som er blitt nevnt over, har vært ytret av eksplisitt troende kristne. Det har vært veldig tydelig at de har hatt et sterkt kristent standpunkt. Det er enkelte abortmotstandere som ikke direkte smykker seg med å være kristen når de skriver til avisene eller blir intervjuet. Likevel bruker de en retorikk som er preget av et religiøst språk. For eksempel er en tale på et Folkeaksjonsmøte i Haugesund gjengitt i Dagen, der taleren er en nevrolog og nevrologen sier at «det står også flere steder i Bibelen at et foster har guds årvåkenhet og er utvalgt av Ham.»¹¹² Det står ingen plass i artikkelen at han er kristen, men man kan anta at han sympatiserer med det kristne livssynet. Det samme kan man si om en kronikk som er skrevet av Margrethe Feyling, medlem av aksjonskomiteen mot selvbestemt abort på Nordmøre. Det står ikke eksplisitt i kronikken at hun er kristen, men det kommer frem i leserinnlegget at hun sympatiserer med det kristne livssynet: «Jeg tror vi må kjempe for å bevare respekten for våre kristne og etiske verdier.»¹¹³ Derfor kan man se at hennes argumenter er farget av en bestemt ideologisk retning. Samtidig skriver hun om moral: «Tenk om det rett og slett ble “in” å være moralsk.»¹¹⁴ Setningen fremstår som om «de andre», altså aborttilhengerne, ikke er moralske. Det blir en slags undergraving av aborttilhengers etiske vurderinger.

Død/mord

Aborttilhengerne argumenterte med at fosteret var en celleklump, og reduserte fosteret til et «noe» enn at det er «noen». Det indikerer at et menneske er et resultat av en gradvis utvikling. I denne argumentasjonen er abort på tidlig stadium ikke et drap.¹¹⁵ I motsetning til aborttilhengerne, mente abortmotstanderne at et foster var et fullverdig menneskeliv.¹¹⁶ Abortmotstanderne strategi har vært å definere fosteret som et selvstendig individ. Den tar sikte på å skille fosteret fra kvinnens kropp, for å beholde det i livmoren. Gjennom denne strategien gjøres fosteret til et menneske, og dermed medlem av samfunnet.¹¹⁷ Derfor er mye av retorikken i abortdebatten på 70-tallet preget av ord som drap, mord og det «å ta liv». Mye av denne tankegangen henger sammen med det religiøse aspektet med det femte bud om at man ikke skal drepe. Samtidig ble morderstempelet åpent festet på kvinnene, mens abortmotstanderne satt seg opp som «vernere av ufødt liv».¹¹⁸ Underforstått at dette livet måtte vernes mot noen som var i stand til å drepe: Kvinnene og mødrene.¹¹⁹ Dette ble enten

¹¹² Dagen, «Kvinnene roper på frihet til å ta livet av sitt barn», 26.09.1974, 1.

¹¹³ Margrethe Feyling, «Tenk om det kunne bli “in” å være moralsk», *Vårt Land*, 16.10.1974, 13.

¹¹⁴ *Ibid*: 13.

¹¹⁵ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 56

¹¹⁶ *Ibid*: 56

¹¹⁷ *Ibid*: 62

¹¹⁸ Aanesen, Ellen, *Ikke send meg til en kone, doktor: Fra tre års fengsel til selvbestemt abort*. (Oslo: Forlaget Rødt, 1981), 309

¹¹⁹ *Ibid*: 309

direkte eller indirekte framstilt i de ulike artiklene. En som direkte kaller abortsøkende kvinner for mordere er Matheus Holte. Han begynner kronikken sin slik:

«Aldri i Norges historie er det drept så mange vergeløse verdifulle liv - under den borgerlige lovs beskyttelse - som i dag.»¹²⁰

Han skriver videre at tusenvis av foster ble ubarmhjertig drept i 1973 på norske sykehus, og kaller det et myrderi. Det fremstår som om det har skjedd et massedrap i Norge. Bare i første avsnitt av kronikken dukker ordet «drept» opp tre ganger. Han kaller abort direkte for mord når han skriver: «... en stor del av folket trækker på det 5.bud ved å godkjenne og anbefale mord.»¹²¹ Etter noen avsnitt med religiøse henvisninger om hvorfor selvbestemt abort er negativt, kommer han tilbake til tematikken mord:

«Han (Gud) ser blodet flyter av de vergeløse fostre som blir drept! Men snart vil Gud vredes dom ramme morderne og alle deres medhjelpere på den måten at de selv blir drept - når atomkrigen bryter løs!»¹²²

Her sier han direkte at abortsøkende kvinner er mordere, og at medhjelperne deres, altså helsepersonell, også er å betrakte som mordere. Han setter morderstempelet på kvinnene uten å ta i betraktning hvilke skjebner som lå bak abortsøknadene. Han tegner et bilde av at de abortsøkende kvinnene er hensynsløse og onde. Det som gjør denne setningen spesielt interessant, er at han bruker datidens store frykt, nemlig atomkrig, for å vise at disse «morderne» kommer til å bli straffet av Gud. På 70-tallet pågikk den kalde krigen. I Norge, som andre steder i verden, var man redd for en atomkrig.¹²³ Holte bruker altså samtidens store frykt for å fremme sitt argument om at konsekvensen av selvbestemt abort vil være katastrofale. Holtes kronikk er en av de artiklene som har størst hyppighet av ord som forbindes med drap. I løpet av kronikken bruker han ordet «drept» åtte ganger. Han fremstiller abort som et kaldblodig mord og overdriver hvor voldsomt en abort er gjennom for eksempel å skrive «blodet flyter». Tittelen på kronikken er «Lovbeskyttet mord», som underbygger Holtes mening om at abort er mord. Det å bruke ordet mord i titler, var det også flere som gjorde. Kronikken til misjonslege Trygve Ødegaard har tittelen «Tillatt justismord», som også viser at han mener abort er mord. Som nevnt tidligere bruker han ordet

¹²⁰ Matheus Holte, «Lovbeskyttet mord», *Dagen*, 23.10.1974, 3.

¹²¹ Ibid: 3.

¹²² Ibid: 3.

¹²³ Olav Njølstad, «Atomfrykt», Hentet 20.mars 2019 fra <https://www.norgeshistorie.no/velferdsstat-og-vestvending/religion-og-verdensbilder/1816-atomfrykt.html>

synd om abort og han skriver at «denne synd fører til tap av menneskeliv.»¹²⁴ Dette viser til abortmotstandernes strategi ved å fremstille fostrene som egne individ i samfunnet. Deretter går han videre til å sammenligne abort med en henrettelse, men påpeker at henrettelser skjer på bakgrunn av kriminelle handlinger og at fosteret ikke har gjort noe galt. Derfor kaller han abort for et justismord:

«Når likevel ab.prov tillates utført, må konklusjonen derfor bli at vårt rettssamfunn ikke fungerer eller fungerer galt på dette området. Abortus provokatus er derfor justismord.»¹²⁵

Det at han bruker den latinske betegnelsen, kan være et grep for å understreke hans troverdighet som lege. Deretter kaller han kvinnen og helsepersonell som utfører abort indirekte for mordere:

«Moren planlegger og bestemmer henrettelsen. Legen avretter. Helsepersonell er medvirkende i avlivningen.»¹²⁶

Han beskriver altså abort for en avlivning, at man tar et liv. Han maler et ensidig bilde og tar ikke i betraktning kvinnens livssituasjon, men stempler henne indirekte som morder. Han avslutter kronikken med:

«Abortsakens egentlige natur skjules under humanisme og menneskerettighetserklæringer. Ikke siden nazi-tiden har det norske folk vært utsatt for et slikt kjempemessig bedrageri.»¹²⁷

I stedet for å se på kvinners rett til å bestemme over eget liv, sammenligner han heller abortdebatten med nazi-tiden. Samtidig sammenligner han abortforkjemperne indirekte for nazister. Det er en brutal sammenligning, og ordet nazi gir dunkle assosiasjoner. Man kan anta at han mener abortforkjemperne bedrager, altså lurer, det norske folket til å tro at det handler om humanisme ovenfor kvinnen. Som om abortforkjemperne skjuler hva abort handler om, og han sår på mange måter tvil om abortforkjempenes troverdighet. Ordet nazitiden kan forstås som om han henviser til at abortforkjempenes argumentasjon er det samme som nazistenes okkupasjon av Norge. Han vrir dermed debatten bort fra hva det gjelder: Nemlig kvinners rettigheter. Prost Arne Paulsen vrir også på debatten i en av hans kronikker, men han gjør det ved å bruke sarkasme:

¹²⁴ Trygve Ødegaard, «Tillatt justismord», *Dagen*, 30.09.1974, 3.

¹²⁵ Ibid: 3.

¹²⁶ Ibid: 3.

¹²⁷ Ibid: 3.

«Offentlig hjelp og støtte til å taka fosteret sitt liv og offentlig hjelp til å taka sitt eige liv. La det berre ikkje skje barbarisk, men på sjukehus. Berre estetikken er i orden (at det ikkje går føre seg på ein stygg måte), er det ikkje så farleg med etikken.»¹²⁸

Her latterliggjør han på mange måter prosessen med abort, og påstår at det bare handler om at inngrepet skal se bra ut. Det gir et inntrykk av at abortsøkende kvinner er overfladiske og ikke synes abort er et vanskelig valg og inngrep. I et slikt argument fremstår det som om abort handler om å «ta liv på en pen måte», og ikke at det dreier seg om å gjennomføre abort på en trygg måte. I kronikken han hadde på trykk i Dagen skriver han: «Å taka liv - ogso avlivning av foster - er ei vond gjerning.»¹²⁹ Dermed setter han et likhetstegn mellom det å ta liv og abort. Mange av abortmotstanderne gikk langt i sammenligningene sine når det gjaldt å beskrive selvbestemt abort som drap. I nevrologens tale på Folkeaksjonsmøtet i Haugesund, som er gjengitt av Dagen, blir det fremlagt at fosteret er i livsfare:

«Inntil nå har det bare vært i krigstider at fosteret har vært i livsfare, men nå skal det altså bli enda verre i fredstid.»¹³⁰

Tidlig på 1900-tallet ble abort også oppfattet som drap, men det var en handling som begrenset seg til enkeltindividets område.¹³¹ På 1970-tallet kommer det nye konnotasjoner til drapsmetaforen som er hentet fra erfaringer samfunnet har gjort seg siden tidlig 1900-tallet: Nemlig krig.¹³² Nevrologen hevder at selvbestemt abort er like alvorlig som krig og sidestiller på mange måter abortinngrepet med krig og krigshandlinger, der slagmarken er livmoren. Opplevelser fra andre verdenskrig sto fremdeles sterkt i det norske samfunnet på 70-tallet. Han ønsker å skape medlidenhet for fostrene, da fostrene ifølge nevrologen kan kjenne på samme redselen og frykten som folk kjenner på under krig. Samtidig blir kvinnene indirekte fremstilt som livsfarlige fordi de har mulighet til å fjerne fosteret av eget ønske. Tittelen på artikkelen henviser også til at kvinner er farlige mordere: «Kvinnene roper på frihet til å ta livet av sitt barn!»¹³³ Tittelen er sterk og det setter morderstempelet på kvinnen. Verken artikkelen eller tittelen har en balansert fremstilling av kvinnenes ønske om frihet til å bestemme over eget liv og frihet til å få barn når man ønsker. Artikkelen slår bare fast at kvinner er mordere som vil ta livet av et barn.

¹²⁸ Arne Paulsen, «Folket vik steg for steg», *Vårt Land*, 31.10.1947, 8.

¹²⁹ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

¹³⁰ Dagen, «Kvinnene roper på frihet til å ta livet av sitt barn», 26.09.1974, 1.

¹³¹ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 56

¹³² Ibid: 56

¹³³ Dagen, «Kvinnene roper på frihet til å ta livet av sitt barn», 26.09.1974, 1.

I et intervju med aksjonsformann i Folkeaksjonen i Haugesund, Elisabeth Ohma, blir det også nevnt at abort er å ta liv. Hun sier i intervjuet at:

«Hvis forslaget til lov om selvbestemt abort blir vedtatt, vil enhver norsk kvinne kunne forlange at en skal ta livet av hennes ufødte barn.»¹³⁴

Ohma nevner også at kvinner vil få «hjelp til å ta livet av sitt barn.»¹³⁵ Når abortmotstanderne snakker om at abort er å «ta liv», blir kvinnen ofte i samme åndedrag nevnt i negative ordelag. Dette er noe jeg skal komme tilbake til i neste avsnitt, men en artikkel i Vårt Land med tittelen «Skal fosteret dø for at kvinnen skal få bedre livsmuligheter?» er et godt eksempel på dette. Artikkelen er et intervju med generalsekretær Albert Assev i Kirkens Familierådgivning (KF),

der intervjuet er basert på et brev KF har sendt til Stortingets sosialkomite. Artikkelen begynner med å ramse opp tre punkt fra brevet. Det første punktet er tittelen på artikkelen, og den indikerer at kvinner som ønsker abort er egoistiske fordi de vil ha bedre livsmuligheter. Noen må altså dø, fosteret, for at kvinner skal få mulighet til bedre livsmuligheter, men KF tar ikke hensyn til kvinners posisjon i samfunnet, kvinners situasjon eller kvinners ønske om kontroll over eget liv.

Eksemplene over viser hvordan abortmotstanderne beskriver abortinngrepet som drap og kvinnene som mordere. Betydningen og bruken av ordet drap dreier seg om at noen tar livet av et annet menneske.¹³⁶ Derfor går abortmotstandernes drapsretorikk inn i deres strategi om å skape et bilde av fosteret som et selvstendig individ og menneske i samfunnet. Samtidig viser eksemplene over at morderstempelen ble åpent festet på kvinner.

Kirkens Familierådgivning med abort-uttalelse:
Skal fosteret dø for at kvinnen skal få bedre livsmuligheter?

■ Ved vurderingen av hvorvidt abort skal foretas eller ei er det ikke enheten mellom mor og barn, men forskjellen mellom dem som er det primære. Eller skal den ene måtte dø for at den andre skal få bedre livsmuligheter?
■ Det er uholdbart å la barnet miste retten til å bli født fordi om det ikke er ønsket. Det måtte vi kan gjøre er å sørge for at barnet får retten til å bli født og ellers sørge for å gi det det finest mulig goder.
■ Det er ikke rimelige forslag mellom de vordende foreldre som — nemlig å redde liv — og de tiltak samfunnet har satt ut i livet for å hjelpe abortsøkende kvinner.

AV DAG STANGE

blir en formalitet, en parallell til den situasjon vi i dag opplever i mektingsopprørene som har med separasjon og skilsmisse å gjøre. — Vi har allerede en liberal abortpraksis. Hvordan takler Kirkens Familierådgivning denne situasjonen i dag?
— For det første vil jeg si at de sentrale helsemyndigheter på en meget alvorlig måte har forsvart seg helt, siden vi fikk vår någlestående abortlov. Ved ikke å ha gitt klare retningssignaler for abortsøkjendes praktisering av loven har de vært med på å utule den. Myndighetene er blitt offer for et propagandaress fra forkjærlig hold. Dette har ført til stor utgift til nunnens innvilgelsespraksis.
— Når det gjelder de kirkelige familierådgivningskontorene og deres arbeid med abortspørsmål vil jeg si at vår hovedoppgave er og vil bli å framkaffe opplysninger om den abortsøkjendes og hennes total situasjon, opplysninger som på best mulig måte kan bli til hjelp for den enkelte abortsøker i deres behandling av saken.
— Det hevdes at dere på grunn av et restriktivt abortyn ikke får særlig mange henvendelser fra abortsøkende til deres kontorer. Stemmer det?
— Slett ikke. Ved enkelte av våre kontorer er opp til en tredjedel av alle saker abortsaker, kanskje opp til 200 saker i året. Men det varierer svært etter lokale forhold, om det fins andre familierådgivningskontorer på stedet, og hvordan samarbeidet med lag og abortsøknad er i vedkommende distrikt. Og vi blir presentert for alle typer abortsaker ved våre kontorer. Men det er særnøye til kvinner med en aktiv kristen livsinnstilling har de ulike betingelser i forbindelse med abortspørsmålet sine så tungt at de ofte lar være å oppsøke oss, selv om de er i en situasjon da man vil kunne si at abort som alternativ ville kunne være aktuelt, sier Albert Assev til Vårt Land.
— Den omfattende uttalelsen fra Kirkens Familierådgivning til Stortingets sosialkomite slutter seg til det neste, en stemnige avvisning av regjeringens abortforenkling som er fram kommet i en rekke tidligere uttalelser fra kristent hold. Samtidig vil man si seg enig i at det trenger en del endringer i den nåværende lov. KF mener at kvinnen bør få søke- og anke rett i abortsaker, for på den måten å eliminere noe av for skjellsbehandling. Man gå også inn for økt prevensjonsoppfølging, men mener at det må kombineres med oppdraget til en ansvarbeviset holdning særlig overfor seksuallivet generelt.

¹³⁴ Knut Berg, «Det kreves av kvinnen at hun skal være overmenneske», *Dagen*, 14.09.1974, 11.

¹³⁵ Ibid: 11.

¹³⁶ «Drap» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 12.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/drap>

Kvinnen/kvinnekroppen

Abortsaken handlet konkret om kvinners råderett over egen kropp og fruktbarhet. Det kom i symbolsk betydning til å dreie seg om kampen for kontroll over eget liv og egen hverdag.¹³⁷ På 1970-tallet fokuserte abortforkjemperne på kvinnens situasjon og valgte å ikke snakke om fosteret.¹³⁸ Mange av abortforkjemperne forstod kvinnen som undertrykt i samfunnet, og at hun var gitt mindre makt over sitt eget liv enn mannen.¹³⁹ En lov om selvbestemt abort skulle bane vei for en større frihet og kontroll over egen tilværelse.¹⁴⁰ Abortsaken utfordret kristendommens grunnleggende oppfatninger av fruktbarhet og livet: Livet som gitt av Gud eller livet som gitt av kvinnen.¹⁴¹ Når kvinnen sto fram og sa hun ville råde over fruktbarheten, satte hun seg i henhold til bibelens forestillinger i den allmechtige Herrens sted, altså hun gjorde seg allmechtig på bekostning av Herren, ifølge abortmotstanderne.¹⁴² Derfor er det mange av kronikkene og artiklene som prøver å undergraver kvinners ønske om bestemme over eget liv og kravet om selvbestemt abort. Samtidig prøver motstanderne å undergrave at selvbestemt abort er en kvinnesak. En del av artiklene omtaler også kvinnen i negative ordelag og umyndiggjør kvinnen.

Det er allerede nevnt at misjonslege Trygve Ødegaard stemplet abortsøkende kvinner for mordere og syndere, men han går også langt i å indirekte kalle dem egoistiske. Han skriver at det kan ligge dype tragedier blant abortsøkende kvinner, men i kronikken slår han omtrent fast at hovedtyngden av abortsøkende har tynt grunnlag for å få innvilget abort. Deretter skriver han:

«Fellesnevneren for samtlige abortsøknader er dette: BARNET ER UØNSKET. Frigjort fra Guds lover, lager menneskene sine egne lover som baseres på BEKVEMMELIGHETS-PRINSIPPET (...) og selve livet må underordne seg bekvemmeligheten.»¹⁴³

Substantivet bekvemmelighet viser til at noe er behagelig og komfortabelt.¹⁴⁴ Med ordet «bekvemmelighetsprinsippet» fremstilles kvinnen som egoistisk da han hevder at hun bare vil ha det behagelig og komfortabelt. Som om det er egoistisk av kvinnen å selv ville bestemme når hun vil ha barn. Samtidig antyder det at kvinnen tar lett på valget om abort. Det er få som

¹³⁷ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 305

¹³⁸ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 54

¹³⁹ *Ibid*: 54

¹⁴⁰ *Ibid*: 54

¹⁴¹ Aanesen, E. Ikke send meg til en «kone», doktor. Hentet 28.mars 2019 fra http://www.kampdager.no/arkiv/abort/artikkel_aanesen.html

¹⁴² *Ibid*.

¹⁴³ Trygve Ødegaard, «Tillatt justismord», *Dagen*, 30.09.1974, 3.

¹⁴⁴ «Bekvemmelighet» i *Bokmålsordboka*. Hentet 11.mars 2019 fra

https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=bekvemmelighet&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge

er pro-abort i den forstand at man mener at alle kvinner bør ta abort hvis de har mulighet til det.¹⁴⁵ Historien har vist at kvinner har gjennomført en abort når de har vurdert det som nødvendig for sitt liv og sin kropp, og at kvinner ikke nødvendigvis synes valget om abort er enkelt.¹⁴⁶ I et intervju med en av Folkeaksjonens aktivister, Hilmari Bragason, kommer det også frem et syn om at kvinner som tar abort er egoistiske. Hun trekker frem FN's menneskerettighetserklæring for å argumentere at abort er uetisk:

«... alle mennesker er like verdifulle, da er det ikke noe som heter uønsket barn, uansett hva moren selv måtte mene om det. Det er et begrep som er spesialkonstruert for en materialistisk og egennyttig tankegang.»¹⁴⁷

Hun mener altså at kvinnens ønske om å få barn når det passer, ikke egentlig eksisterer og at «uønsket barn», eller et uønsket svangerskap, er en egoistisk tankegang. Bragason avslutter intervjuet med å fastslå at kvinner uansett må være villig til å ofre livet sitt for å ta vare på et barn. Det fremstår som om en kvinne ikke kan eller bør ha kontroll over fruktbarheten sin, men godta et svangerskap under alle omstendigheter. I dette argumentet er kvinnens situasjon usynliggjort og kvinnen fremstår som et menneske uten rett til å bestemme over eget liv. Bragason tar ikke i betraktning at vanskeligstilte kvinner kanskje ikke hadde ressurser til å oppdra et barn.

Som tidligere nevnt beskriver også Kirkens Familierådgivning (KF) indirekte kvinnen som egoistisk, gjennom å skrive at fosteret må «dø» for at kvinnen skal få bedre livsmuligheter. Samtidig nevner generalsekretæren i KF at med selvbestemt abort «vil kvinnen i mye sterkere grad enn hittil ta ensidige hensyn i en situasjon der spørsmålet om abort er aktuelt.»¹⁴⁸ Dette kan tolkes som om han tror at kvinner ikke synes valget om abort er et vanskelig valg. Enkelte abortmotstandere uttalte direkte at kvinner ikke burde bestemme over sin egen kropp, som for eksempel nevrologens tale på Folkeaksjonsmøte i Haugesund:

«Argumentet om at kvinnen bør ha råderett over sin egen kropp, holder ikke. Hun får i virkeligheten råderett over et annet liv, hvis loven blir vedtatt.»¹⁴⁹

Her vrir han på argumentet om at kvinner vil ha råderett over egen kropp fra at det handler om kvinners selvbestemmelsesrett til at det handler om råderett over et annet liv. Det er en

¹⁴⁵ Marge Berer, "Making Abortion a Woman's Right Worldwide." *Reproductive Health Matters* 10, nr. 19 (2002), 2

¹⁴⁶ Ibid: 2

¹⁴⁷ Kjell Hagen, «Kvinnens soleklare rett å vite hva hun går til», *Vårt Land*, 24.09.1974, 24.

¹⁴⁸ Dag Stange, «Skal fosteret dø for at kvinnen skal få bedre livsmuligheter», *Vårt Land*, 31.10.1974, 4.

¹⁴⁹ Dagen, «Kvinnene roper på frihet til å ta livet av sitt barn», 26.09.1974, 1.

slags manipulasjon av aborttilhengernes argumenter. En lignende manipulasjon finner vi i prost Arne Paulsens kronikk i Dagen:

«Berre ordet “sjølvvald abort” er ei ålvorleg tilsniking som løyner dei klåre biologiske tilhøva. Ein abort kan aldri vera sjølvvald. Ordet “sjølv” peikar på individet. Og det individet det er tale om er korkje tale- eller valført. Det er det individet fosteret “bur” hos - mora - som etter lovframlegget skal velja. Men ho vel liv eller død for ein annan - fosteret. Og då er det ei tilsniking å tala om sjølvvald abort når ein med det meiner moras val.»¹⁵⁰

Her avfeier han at det er ingenting som heter selvbestemt abort for kvinner, da han mener at moren egentlig velger liv eller død for et annet individ. Han undergraver begrepet «selvbestemt abort» ved å skrive at begrepet egentlig skjuler en biologisk tilstand. Han vrir på debatten ved å argumentere for at det ikke handler om kvinners rett til å bestemme, men at det handler om et annet individ. Samtidig bruker han metaforen at fosteret «bor» hos moren, som om det ikke er en del av kvinnens kropp. For kristne abortmotstandere er sjelen det som gir fosteret menneskeverd og som gjør at fosterets liv for enhver pris må reddes, selv om det går på bekostning av moren.¹⁵¹ For abortmotstandere er livets mål og mening frelsen, der frelsen er gjenopprettelse av gudsforholdet ødelagt av arvesynden. Sett i et slikt perspektiv står fosteret allerede i en frelsessammenheng.¹⁵² Ifølge kristen tro er det bare kristne individer som blir frelst, sett at de lever et liv i tråd med kristen moral.¹⁵³ I et slikt frelsesperspektiv er fosterets liv viktigere enn morens fordi hun allerede har levd et liv og hatt muligheten til å bli frelst.¹⁵⁴ Dette perspektivet gjenspeiles i sitatene over. Ingen av dem har tatt hensyn til kvinnens livssituasjon, men peker bare på at fosteret er et eget individ som trenger beskyttelse. Både nevrologens tale og Paulsens kronikk viser abortmotstandernes strategi med å skape et bilde av at fosteret er et eget individ og dermed et medlem av samfunnet.¹⁵⁵ Et slikt bilde av fosteret, som et autonomt individ med rettigheter, er muliggjort ved å usynliggjøre den gravide kvinnen, både metaforisk og bokstavelig talt.¹⁵⁶ Det at kvinner ikke skulle få råderett over egen kropp, er et argument som går igjen hos abortmotstanderne. Arthur Berg, redaktør i Dagen og styremedlem i Folkeaksjonen, skrev i en lederartikkel eksplisitt at kvinner ikke burde bestemme selv: «Å la “kvinnen selv” ta avgjørelsen på

¹⁵⁰ Arne Paulsen, «Fri provosert abort gjeld liv», *Dagen*, 12.09.1974, 3.

¹⁵¹ Anne, Stensvold, «Dualisme Og Ambivalens.» *Din: Tidsskrift for Religion Og Kultur*, nr. 1-2 (2011): 59

¹⁵² Ibid: 59

¹⁵³ Ibid: 59

¹⁵⁴ Ibid: 59

¹⁵⁵ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 62

¹⁵⁶ Evangelos Ntontis og Nick Hopkins, «Framing a ‘social Problem’: Emotion in Anti-abortion Activists’ Depiction of the Abortion Debate.», *British Journal of Social Psychology* 57, nr.3 (2018): 667

grunnlag av gjeldende lov, ville være meget lite intelligent.»¹⁵⁷ Dette umyndiggjør kvinnen på den måten at det fremstår som om kvinnen ikke har god nok kunnskap om sin egen kropp og situasjon til å avgjør om abort er det riktige for henne. Han bruker også apostrofer rundt «kvinnen selv». Det kan være et skriftlig uttrykk for å være nedlatende til at kvinnen skal kunne bestemme over egen kropp.

For abortmotstanderne var det utenkelig å godta at en kvinne kunne bestemme og planlegge når hun ville ha barn, samt avbryte et svangerskap, altså ha kontroll over sin egen fruktbarhet. Ambjørg Sæthun, medlem av landsutvalget i Folkeaksjonen mot selvbestemt abort, skrev i en kronikk at: «Kvinna har fått den biologiske funksjon å bera fram det nye mennesket.»¹⁵⁸ Dette antyder at kvinner må godta sin «biologiske funksjon» og føde barn uavhengig av livssituasjon. Det framstår som en plikt for kvinner å alltid måtte gjennomføre et svangerskap. Alvhild Tveit antyder også dette i sin kronikk i *Vårt Land*: «Naturgitt er kvinna sett inn i den store livssamanheng. Hennar største oppgåve er å verna liv.»¹⁵⁹ Kvinnen blir omtrent framstilt som en fødemaskin og ved å bruke ordet «naturgitt» framstår det som om kvinner ikke har andre valg enn å måtte føde barn. Begge to avfeier at selvbestemt abort er kvinnefrigjøring. Sæthun skriver at: «etter mitt syn er det misoppfatta kvinnefrigjering å leggja alt ansvaret på kvinna.»¹⁶⁰ Det impliserer at kvinner ikke klarer å ta ansvar for sine valg alene. Kvinnebevegelsen på 70-tallet var opptatt av at kvinner nettopp skulle ta kontroll over sin egen kropp og seksualitet.¹⁶¹ Sæthun skriver indirekte at kvinner ikke klarer å ha denne kontrollen, og dermed undergraver hun kvinnebevegelsens ønske. Tveit på sin side skriver:

«eg er ikkje samd i at fri abort frigjer kvinna; tvertimot (...) I realiteten står kvinna ikkje fritt. Ho vil alltid vera under press, psykisk press og sosialt press (...) Fri abort vil, etter mi meining, skapa tilhøve med nye bindingar og bører, undertrykking og diskriminering for kvinna der sex-press og ansvarsløysa får rådevelde.»¹⁶²

Det blir her malt et bilde av at kvinner er svake og bukker under for press, at kvinner ikke klarer å ta egne og fornuftige valg som dreier seg om kroppen sin. Samtidig mener hun at selvbestemt abort vil undertrykke kvinnen mer på grunn av presset, og kan sees på som en

¹⁵⁷ Arthur Berg, «Bratteli om abort-saken», *Dagen*, 04.09.1974, 3

¹⁵⁸ Ambjørg Sæthun, «Ei misoppfatta kvinnefrigjering», *Vårt Land*, 23.10.1974, 15.

¹⁵⁹ Alvhild Tveit, «Fri abort vil skapa nye bører og undertrykking», *Vårt Land*, 17.10.1974, 14.

¹⁶⁰ *Ibid*: 14.

¹⁶¹ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Owsen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 301

¹⁶² Alvhild Tveit, «Fri abort vil skapa nye bører og undertrykking», *Vårt Land*, 17.10.1974, 14.

argumentasjon for at andre, herunder nemder, må bestemme for kvinner. For enkelte av abortmotstanderne var det å så tvil om abortforkjempenes virksomhet og troverdighet en viktig oppgave.¹⁶³ Noe som vises av eksemplene over, men også ved Nordseths setning:

«Dessuten er det grunn til å stille spørsmålstegn ved kvinnens selvbestemmelse. Hun vil påvirkes sterkt av sine omgivelser og disses mening om saken.»¹⁶⁴

Det impliserer nok en gang at kvinner er svake og ikke er selvstendige nok til å vurdere sin egen situasjon. Det at abortmotstanderne påsto at selvbestemt abort vil være en seier for et mannsdominert samfunn, fremstår som et forsøk på å manipulere aborttilhengernes argumenter. Det er flere av abortmotstanderne som ytrer at selvbestemt abort er negativt for kvinnen, fordi kvinnen da vil være utsatt for press. Selv om både Nordseth og Tveit antyder at de mener kvinnen kan bli utsatt for press fra mannen, blir det ikke alltid nevnt hvem som utøver presset. Likevel blir argumentet om press på kvinnen brukt som argument. I intervjuet med aksjonsformannen i Folkeaksjonen i Haugesund, Elisabeth Ohma, nevner hun fire ganger at kvinnen vil bli utsatt for press hvis selvbestemt abort blir lovlig. Hun påstår at legenemdene er positive for kvinnen med å uttale at:

«Et eventuelt avslag kan faktisk av kvinnen føles som en støtte overfor presset om å få utført abort.»¹⁶⁵

Ohma uttaler også at «Jeg er i alle tilfeller veldig redd for det negative presset som kvinnen vil bli pålagt ved den foreslåtte loven.»¹⁶⁶ Ikke noe sted i intervjuet blir det nevnt konkret hvor dette presset skal komme fra, det bare impliserer at kvinner ikke er selvstendige nok til å ta egne valg og er svake for press. Det er to paralleller som går gjennom intervjuet: 1) Kvinnen er ikke sterk nok til å ta valget selv om abort. 2) Ohma er kritisk til at norske kvinner kan «ta livet av barnet sitt». Mot slutten av intervjuet kommer hun inn på temaet seksualitet, et emne som også sto sterkt i abortdebatten på 70-tallet.

Seksualitet

Abortdebatten på 70-tallet handlet mye om holdninger til seksualliv. Kvinnene mente at de hadde behov for en egen seksuell frigjøring, på sine premisser. Der man krevde seksualiteten tilbake fra menn, seksualekspert, leger og kirken. De ville ta kroppen og seksualiteten i

¹⁶³ Ellen Aanesen, *Ikke send meg til en kone, doktor: Fra tre års fengsel til selvbestemt abort*. (Oslo: Forlaget Rødt, 1981), 314

¹⁶⁴ Kristin Nordseth, «Fri abort en seier for mannsdominert samfunn», *Vårt Land*, 30.10.1974, 13.

¹⁶⁵ Knut Berg, «Det kreves av kvinnen at hun skal være overmenneske», *Dagen*, 14.09.1974, 11.

¹⁶⁶ *Ibid*: 11.

egne hender.¹⁶⁷ Mange som var restriktive til abort, var i tillegg skeptiske til den nye seksualmoralen som fikk fotfeste på 70-tallet. Med tilgang til prevensjon kunne man være seksuelt aktiv uten at det fikk følger og man kunne være seksuelt aktiv uten å nødvendigvis være i et ekteskap.¹⁶⁸ Mange som ønsket en mer liberal lovgivning når det kom til abort, kjempet også for seksuell frigjøring.¹⁶⁹ Abortmotstanderne var også motstandere av seksuell frigjøring, og så ikke på kvinnen som et seksuelt vesen. Hvis man ser på bibelens framstilling av hvordan Jesus ble til, forblir kvinnen jomfru etter fødselen. Kvinnen er fremstilt som et ikke-seksuelt hjelpemiddel til å frembringe Guds hellige barn med.¹⁷⁰ Datidens kvinnebevegelse kjempet for seksuell frigjørelse der man kunne ha et seksuelt liv unntatt reproduksjon.¹⁷¹ Abortmotstanderne fornektet likevel kvinners seksualitet. Et eksempel er en

uttalelse fra distriktsforstander i Det Norske Misjonsforbund, Hans Chr. Aas. I et intervju med Dagen sier han:

«Alt taler for at selvbestemt abort kommer til å gjøre kvinnen til et enda større leketøy i mannens hånd.»¹⁷²

I abortdebattens kontekst blir dette en antydning til at mannen er et seksuelt vesen, mens kvinnen ikke er det. Ifølge Aas er altså kvinnen allerede et leketøy for mannen og mener at selvbestemt abort vil forsterke dette. Det impliserer at kvinnen ikke er selvstendig, at hun blir svekket og ikke klarer å løsrive seg fra mannens hånd. Det å

omtale kvinner som leketøy, fremstår som en metafor for at menn beskjefter seg med kvinner på en underholdende måte.¹⁷³ Ifølge denne uttalelsen er kvinnen bare underholdning for mannen, og kan tolkes som om hun ikke selv er et medvirkende seksuelt menneske.

¹⁶⁷ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Owesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 301

¹⁶⁸ *Ibid*: 300-306

¹⁶⁹ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Owesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 306

¹⁷⁰ Ellen Aanesen. Ikke send meg til en «kone», doktor. Hentet 28.mars 2019 fra

http://www.kampdager.no/arkiv/abort/artikkel_aanesen.html

¹⁷¹ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Owesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 300

¹⁷² Dagen, «Selvbestemt abort vil gjøre kvinnen til et leketøy i mannens hånd», 1.10.1974, 7.

¹⁷³ «Leketøys» I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 13.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/leketøy%20C3%B8y>

Flere av artiklene og kronikkene antyder at bare mannen er seksuell. Kristin Nordseth skriver i sin kronikk at selvbestemt abort vil være en seier for et mannsdominert samfunn og at konsekvensen av selvbestemt abort vil være:

«... at mannens ansvar for sine seksuelle handlinger og følgene av dem (barn, oppdragelse etc) svekkes alvorlig.»¹⁷⁴

Her blir det lagt opp til at kvinnen ikke er en del av det seksuelle liv. På 70-tallet ble det snakket om en moralsk urenhet og dette var knyttet til seksuell usedelighet, men i motsetning til tidligere snakket man nå også om mannlig ukyskhet.¹⁷⁵ Noe setningen over viser da Nordseth nevner mannens kjønnslige handlinger. Nordseth setter i det minste søkelyset på at mannen også har et ansvar for et svangerskap, mens aksjonsformann i Haugesund, Elisabeth Ohma, på mange måter legger «skylden» for et svangerskap på kvinnen. Hun er også av den oppfatningen at kvinner ikke er seksuelle, da hun indirekte sier at kvinner kan velge bort sex for å unngå å bli gravid:

«Men det er for lett å si at kvinnen ofte kan bli gravid uten å være klar over det, hun har jo hatt høve til å velge før noe samleie har funnet sted.»¹⁷⁶

Noen motstandere koblet gjerne abort med et løssluppet og uansvarlig sexliv, og brukte det som et argument mot selvbestemt abort. Dette er tilfelle i misjonslege Trygve Ødegaards kronikk. Ødegaard skriver at:

«Den nåværende abort-praksisen kommer som et resultat av bl.a en vellykket kampanje for fritt, uhemmet seksualliv som har foregått i mange år. Det gamle moralbud (det 6.bud) om at seksuell kontakt mellom mann og kvinne hører ekteskapet til, ikke før og ikke utenom, har vært kjempet imot, latterliggjort og foraktet.»¹⁷⁷

Han tar ikke i betraktning at mange av abortsøkende kvinner faktisk var gifte eller ikke hadde ressurser til å ta vare på barn.¹⁷⁸ Kirkens makt og innflytelse var stor, og mange så ikke andre muligheter enn ekteskap om de ble gravide.¹⁷⁹ Når abortmotstandere nevner at kvinnen må godta sin biologiske funksjon ved å føde barn og at det seksuelle skal skje innenfor ekteskapet, viser det en patriarkalsk kjønnsstenkning. I en slik tankegang er ekteskapet et ideal

¹⁷⁴ Kristin Nordseth, «Fri abort en seier for mannsdominert samfunn», *Vårt Land*, 30.10.1974, 13.

¹⁷⁵ Merethe Flatseth, «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 55

¹⁷⁶ Knut Berg, «Det kreves av kvinnen at hun skal være overmanneske», *Dagen*, 14.09.1974, 11.

¹⁷⁷ Trygve Ødegaard, «Tillatt justismord», *Dagen*, 30.09.1974, 3.

¹⁷⁸ Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 39

¹⁷⁹ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller.* (Oslo: Oktober forlag, 2018), 8

hvor mann og kvinne utfyller hverandre og menneskets lyster kan holdes under fornuftens kontroll.¹⁸⁰ I en slik tankegang er kvinnen underordnet fosteret, og i denne tankegangen er kvinnekroppen et hjelpemiddel i mannens formeringsprosjekt.¹⁸¹ På grunn av kvinnen sin sentrale funksjon i forplantingsprosessen, betraktes hun ikke som et autonomt subjekt og svangerskapet underlegges dermed patriarkalsk kontroll.¹⁸² På 70-tallet ble dette synet utfordret, og normer og idealer for hva som var et godt og verdig seksuelt samliv var i kraftig endring.¹⁸³ Dette kan ha virket truende for de som var vant til å definere hva som var riktig og galt i et samliv.¹⁸⁴ Ødegaard uttrykker bekymring for at den seksuelle frigjøringen skal ødelegge ekteskapet som institusjon. Samtidig beskriver han kvinnebevegelsens kamp for seksuell frigjøring for en kampanje mot ekteskapet, en slags fordreining av hva kvinnebevegelsen egentlig mente med den seksuelle frigjøringen. For kvinnebevegelsen handlet det om retten til å bestemme over egen kropp, og i stor grad akseptere kvinners seksualdrift og gi kvinner og menn kunnskap om hvordan sex skulle kunne gi full nytelse også for kvinnen.¹⁸⁵ Dessuten var den norske kvinnebevegelsen, i motsetning til for eksempel Frankrike, mest opptatt av at samfunnet skulle legge bedre til rette for et likestilt familieliv.¹⁸⁶

Åpen kategori

Opgaven har vist hvordan abortmotstanderne på ulike måter forsøker å undergrave abortforkjemperne, noe som var en viktig taktikk for abortmotstanderne. I intervjuet med aktivist Hilmari Bragason kaller hun abortforkjemperne indirekte for avleggs:

«Personlig har jeg vært vitne til uttalelser om at det umulig kan være snakk om noe liv på det stadium hvor abortinngrep er aktuelt. Det viser hvilke middelalderske forestillinger som gjør seg gjeldende på dette felt.»¹⁸⁷

Ordet middelaldersk i denne konteksten blir negativ i form av at refererer til noe primitivt og barbarisk.¹⁸⁸ Enkelte av abortmotstanderne påsto at aborttilhengernes budskap bare var propaganda. For eksempel gjennom uttalelsene til Albert Assev i Kirkens Familierådgivning: «Myndighetene er blitt offer for et propagandapress fra forskjellig hold.»¹⁸⁹ Propaganda

¹⁸⁰ Anne, Stensvold, «Dualisme Og Ambivalens.» *Din : Tidsskrift for Religion Og Kultur*, nr. 1-2 (2011): 60

¹⁸¹ *Ibid*: 60

¹⁸² *Ibid*: 60

¹⁸³ Hilde Danielsen, Eirinn Larsen og Ingeborg W. Ovesen, *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. (Bergen: Fagbokforlaget, 2013), 300

¹⁸⁴ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller*. (Oslo: Oktober forlag, 2018), 9

¹⁸⁵ Bodil Chr. Erichsen *Norske kvinners liv og kamp*. (Oslo: Res Publica, 2017), 242

¹⁸⁶ Hilde Danielsen, red. *Da det personlige ble politisk: Den nye kvinne- og mansbevegelsen på 1970-tallet*. (Oslo: Scandinavian Academic Press, 2013), 79-80

¹⁸⁷ Knut Hagen, «Kvinnens soleklare rett å vite hva hun går til», *Vårt Land*, 24.09.1974, 24.

¹⁸⁸ «Middelaldersk», I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 10.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/middelaldersk>

¹⁸⁹ Dag Stange, «Skal fosteret dø for at kvinnen skal få bedre livsmuligheter», *Vårt Land*, 31.10.1974, 4.

henviser til noe negativt, da propaganda kan defineres som bevisst manipulering av folks følelser og tanker ved hjelp av sterke virkemidler for å fremme bestemte oppfatninger.¹⁹⁰ Samtidig undergraver han myndighetene ved å uttale at de er et offer, som om myndighetene har vært gjenstand for en slags mishandling eller utnyttelse.¹⁹¹ Det å undergrave regjeringens politikk om selvbestemt abort var vanlig hos abortmotstanderne, men det var ikke alltid at argumentene hadde rot i virkeligheten. Dette er tilfelle i Kristin Nordseths kronikk, der hun skriver:

«Dessuten vil lov om selvbestemt abort kunne føre til dårlig hjelp og støtte, sosialt, økonomisk, moralsk, til kvinner som ønsker å ta ansvar for sine barn.»¹⁹²

Dette poenget har ikke grunnlag i realitetene da Stortingsmeldingen også la stor vekt på sosialpolitiske tiltak. Stortingsmeldingen la fram forslag om morstrygd, boligpolitiske tiltak, støtte til barnetilsyn og støtte til utdanning. Dette skulle gi bedre økonomiske muligheter for den som valgte å ikke søke om abort.¹⁹³ Målet var altså at det skulle bli lettere å ha barn, også for enslige mødre.¹⁹⁴

Avslutning

Diskurser, definert av Foucault, reflekterer og former måten vi opplever og tolker verden rundt oss, og dermed påvirker hvordan vi handler. Handlingene er ikke bare uttrykksfulle, men vesentlige for sosiale realiteter og spiller derfor en viktig rolle i hvordan man definerer maktrelasjoner.¹⁹⁵ På 70-tallet hadde kirken og de kristne fremdeles stor makt og innflytelse i det norske samfunnet. Gjennom denne makten hadde de kristne på mange måter sosial kontroll over menneskers liv. Jenter som ble gravide i ung alder så ingen annen mulighet enn å gifte seg, da det ofte ble sett på som en skam å ha barn uten mann.¹⁹⁶ I 1971 var hver fjerde brud under 20 år og de aller fleste var gravide.¹⁹⁷ Da regjeringen i 1974 fulgte opp kravet fra kvinnebevegelsen om selvbestemt abort, utfordret regjeringen og kvinnebevegelsen det

¹⁹⁰ Sigurd, Skirbekk. «Propaganda», I *Store norske leksikon*. Hentet 20.mars 2019 fra <https://snl.no/propaganda>

¹⁹¹ «Offer», I *Det norske akademis ordbok*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/offer>

¹⁹² Kristin Nordseth, «Fri abort en seier for mannsdominert samfunn», *Vårt Land*, 30.10.1974, 13.

¹⁹³ Kari Tove Elvbakken og Ida Blom, «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 49

¹⁹⁴ *Ibid*: 49

¹⁹⁵ Michel Foucault. *The Will to Knowledge: The History of Sexuality*. (London: Penguin Books, 1978), 82-102

¹⁹⁶ Ellen Aanesen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller*. (Oslo: Oktober forlag, 2018), 8

¹⁹⁷ *Ibid*: 8

bestående maktparadigmet i Norge. Abortmotstanderne har gjennom abortdebatten forsøkt å beholde makten. Strategiene har vært forskjellige og varierte.

Mange av de sterkt religiøse abortmotstanderne truet med guds vrede, og at endetiden vil komme dersom selvbestemt abort ble lovfestet. Noen av truslene ligger i at hele samfunnet vil bli straffet av Gud og rammet av at «denne synden» blir lovfestet. Argumentasjonen ligger derfor i at enhver må stå imot selvbestemt abort, da andres synder vil påvirke alle.

Abortmotstanderne truet ikke bare med Guds vrede og Guds straff, men også med evig fortapelse og sosial utstøtning av abortsøkende kvinner og abortforkjempere. Trusselen om fortapelse ligger i at man er moralsk forlatt, og at man er dømt til varig pine. Dette kan sees i sammenheng med uttalelsen om at abortforkjempere og abortsøkende kvinner havner i «konflikt» med sin kirke. Altså at de som er forlatt er utestengt fra kirken da de er umoralske og religiøst forlatt. Dette kan tolkes som en trussel om sosial utstøtning. Samtidig ser abortmotstanderne på kvinner som farlige, ugudelige syndere som kan «ta livet av barn». Å male et bilde av at kvinner er hensynsløse mordere, er en slags distansering av kvinners situasjon.

Abortspørsmålet hang også sammen med den seksuelle frigjøringen, noe som utfordret det tradisjonelle synet på sex og samliv. At kvinner ønsket en seksuell frigjøring, der kvinnen også kan nyte sex uten å tenke på reproduksjon, sto i kontrast til hva abortmotstanderne oppfattet kvinnekroppen som. I deres «sannhet» er kvinnen bare et hjelpemiddel til å frembringe Guds barn til verden. Kvinnen skal være underkastet sin biologiske funksjon. En del av makten i diskursen for abortmotstanderne lå i at de satte seg opp som «vernere av ufødt liv» ved å bruke menneskerettigheter og menneskeverd for fosteret som et argument. I deres øyner er fosteret en statsborger og derfor er myndighetene forpliktet til å beskytte fosterets rettigheter. Samtidig legger abortmotstanderne vekt på at staten har et ansvar for å ivareta nasjonens moralske verdier. I denne diskursen, som er preget av religiøs retorikk, tegner abortmotstanderne et bilde av at fosteret er legemliggjøring av uskyld og forsvarsløshet. Dermed har abortmotstanderne fremstilt fosteret som en særegen statsborger. En slik fremstilling er kraftfull da det fremstår som om fosteret er avmektig, mens kvinnen blir gjort usynlig. Dette går under abortmotstandernes strategi om å skape et bilde av fosteret som et eget individ verdt å beskytte. Denne strategien er også kraftfull i form av at de skaper sympati med fosteret som blir «drept». Abortmotstandernes fokus på at fosteret var et ferdigutviklet menneske, gjorde at forholdene rundt konteksten av et svangerskap og moren forsvant. Det hadde ikke noe å si hvilken livmor fosteret var plassert i og hvilket liv fosteret

kom til å bli født inn. Ifølge abortmotstanderne måtte kvinnen godta et svangerskap under enhver omstendighet. For abortmotstanderne kan man si at den gravide kvinnen ble ansett på to måter:

1. Den gravide kvinnen styrket ideen om morskap knyttet til selvpoffrelse og underkastelse. At kvinnen måtte oppfylle sin «naturgitte» rolle ved å føde barn.
2. Den gravide kvinnen som aborterte ble omtalt som den brutale morderen av sitt eget barn, samt en gudløs og egoistisk synder.

I begge disse beskrivelsene er ikke kvinnen et selvstendig menneske med egne rettigheter. Kvinnen er bare ansett som et redskap for å føde barn og bare i denne rollen er kvinnen verdt å beskytte og respektere.

I diskurser, der sosiale kamper utspiller seg i språket, handler det mye om å sette den andre parten i et dårlig lys. Abortmotstanderne gjorde dette blant annet gjennom å latterliggjøre og undergrave abortsøkende kvinner og abortforkjempere. Latterliggjøringen kan for eksempel sees i uttalelsen om at abortforkjemperne bare er opptatt av at inngrepet blir gjort på en estetisk måte. Å undergrave abortforkjemperne ble gjort på flere måter, blant annet gjennom å kalle dem avleggs og påstå at de bare var «nikkedukker» for Satan. I prosessen med å undergrave abortforkjempernes argumenter, vrir abortmotstanderne på debatten og manipulerer oppmerksomheten ved for eksempel å sammenligne abortdebatten med nazitiden. Dermed flyttes fokuset bort fra debattens kjerne: Kvinners rettigheter.

Så hva har målet vært bak strategiene som abortmotstanderne har brukt? Den religiøse retorikken gjennomsyrrer de fleste argumenter. Abortmotstanderne har aktivt brukt språket som et redskap, der de har et emosjonelt og billedlig gruoppvekkende språk. Språket har ikke formidlet en nøytral virkelighetsbeskrivelse, men med et bestemt perspektiv. Perspektivet abortmotstanderne har vist i språket er en oppfatning av hvordan de vil samfunnet skal være: En verden der selvbestemt abort ikke eksisterer og hvor er kvinnen underkastet sin biologiske funksjon. Abortmotstanderne har formidlet sin ideologi. De har utøvet makten de allerede har i den aktuelle sosiale og kulturelle konteksten. Det har vært akseptabelt å kalle abortsøkende kvinner for mordere og syndere. Samtidig har de kristne konstruert en ny maktrelasjon gjennom språket. Ved å peke ut abortforkjemperne og abortsøkende kvinner som syndere, setter abortmotstanderne seg på mange måter over dem. Dermed skapes det en maktrelasjon hvor abortmotstanderne er mer «verdige» enn abortforkjemperne. Det at abortmotstanderne rakker ned på kvinner som ønsker abort, viser at de har en hensikt i å ville kontrollere

kvinnen og kvinnekroppen, spesielt med tanke på seksualitet og reproduksjon. Et annet mål for abortmotstanderne, har vært å fremme deres «sannhet» om abort: Nemlig at abort er drap. Denne «sannheten» er konstruert av de kristnes kultur og deres omgivelser. Den er derfor ikke objektiv. Likevel har denne definisjonen gjennom språket blitt fremmet som den absolutte sannhet. Den som definerer sannheten, har makten og gjennom diskursen om abort har abortmotstanderne forsøkt å beholde denne makten.

Litteraturliste

Aanesen, Ellen. «Ikke send meg til en «kone», doktor». Hentet 28.mars 2019 fra

http://www.kampdager.no/arkiv/abort/artikkel_aanesen.html

Aanesen, Ellen. *Ikke send meg til en kone, doktor: Fra tre års fengsel til selvbestemt abort.*

Oslo: Forlaget Rødt, 1981.

Aanesen, Ellen, red. *Vi var mange: Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller.* Oslo: Oktober forlag, 2018.

Andresen, Astri, Rosland Sissel, Ryymmin Teemu og Skålevåg Svein Atle. *Å gripe fortida:*

Innføring i historisk forståing og metode. Oslo: Samlaget, 2012.

«Barbarous» i *Merriam-Webster online dictionary.* Hentet 28.april 2019 fra

<https://www.merriam-webster.com/dictionary/barbarous>

«Bekvemmelighet» i *Bokmålsordboka.* Hentet 11.mars 2019 fra

https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=bekvemmelighet&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge

Berer, Marge. «Making Abortion a Woman's Right Worldwide.» *Reproductive Health*

Matters 10, nr. 19 (2002): 1-8.

Browning, Wilfred Robert Francis. «Evil» i *A Dictionary of the Bible.* Hentet 28.mars 2019

fra <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543984.001.0001/acref-9780199543984-e-642>

Browning, Wilfred Robert Francis. «Satan» i *A Dictionary of the Bible*. (2.utgave). Hentet 28.mars 2019 fra

<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199543984.001.0001/acref-9780199543984-e-1683>

Danielsen, Hilde, red. *Da det personlige ble politisk: Den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet*. Oslo: Scandinavian Academic Press, 2013

Danielsen, Hilde, Larsen, Eirinn og Ovesen Ingeborg W., *Norsk likestillingshistorie 1814-2013*. Bergen: Fagbokforlaget, 2013.

«Drap» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 12.mars 2019 fra

<https://www.naob.no/ordbok/drap>

Elvbakken, Kari Tove og Blom, Ida. «Linjer i norsk abortlovgivning og abortpolitikk.» *Tidsskrift for Velferdsforskning* 4, nr.1 (2001): 30-48.

Elvbakken, Kari Tove. «Kjønn og makt - abortpolitikk og reproduksjonspolitik» Hentet 1.mars 2019 fra: <https://www.sv.uio.no/mutr/kronikk/Elvbakken.html>

Elstad, Hallgeir. «Kristen troslære» i *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra

https://snl.no/kristen_tros%C3%A6re

Enge, Jonas Bertelsen. «Sisterhood vs Congregation: A study of two opposing social movements in the Norwegian abortion struggle 1970-1981.» Mastergradsavhandling, J.B Enge, 2018.

Erichsen, Bodil Chr. *Norske kvinners liv og kamp*. Oslo: Res Publica, 2017.

Flatseth, Merethe og Madsen, Ole Jacob. «The mind is a brittle object: The abortion law and therapeutic legitimation.» *History of the Human Sciences* 26, nr.1 (2013): 111-127.

Flatseth, Merethe. «Å bære eller ikke bære - er det spørsmålet?» *Tidsskrift for Velferdsforskning*, 4, nr.1 (2001): 49-65.

«Fortapelse» i *Bokmålsordboka*. Hentet 11.mars 2019 fra https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=fortapelse&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=+&ordbok=begge

«Fortapelse» i *Store Norske leksikon*. Hentet 11.mars 2019 fra <https://snl.no/fortapelse>

Foucault, Michel. *The Will to Knowledge: The History of Sexuality*. London: Penguin Books, 1978.

Grue, Jan. «Diskursanalyse» i *Store norske leksikon*. Hentet 16.april 2019 fra <https://snl.no/diskursanalyse>

«Heathen» i *Merriam-Webster online dictionary*. Hentet 28.april 2019 fra <https://www.merriam-webster.com/dictionary/heathenism>

Heumann, Silke G. «Abortion and Politics in Nicaragua: The Women's Movement in the Debate on the Abortion Law Reform 1999-2002.» *Culture, Health & Sexuality* 9, nr. 3 (2007): 217-31.

Jacobsen Knut A., og Groth Bente. «Synd» i *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://snl.no/synd>

Leivestad, Ragnar, Knut A., Vogt, Kari og Groth, Bente. «Djevel» i *Store norske leksikon*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://snl.no/djevel>

«Leketøy» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 13.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/leket%C3%B8y>

«Matheus Holte» i *Norsk lokalhistorisk institutt*. Hentet 17.februar 2019 fra https://lokalhistoriewiki.no/Matheus_Holte

Melve, Leidulf og Ryymin, Teemu. *Historikerens arbeidsmåter*. Oslo: Universitetsforlaget, 2018.

Hitching, Tonje Raddum, Nilsen, Anne Birgitta, og Veum Aslaug. *Diskursanalyse i Praksis: Metode og Analyse*. Kristiansand: Høyskoleforlaget, 2011.

«Middelaldersk» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 10.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/middelaldersk>

Njølstad, Olav. «Atomfrykt». Hentet 20.mars 2019 fra <https://www.norghistorie.no/velferdsstat-og-vestvending/religion-og-verdensbilder/1816-atomfrykt.html>

Ntontis, Evangelos, og Hopkins, Nick. «Framing a 'social Problem': Emotion in Anti-abortion Activists' Depiction of the Abortion Debate.» *British Journal of Social Psychology* 57, nr.3 (2018): 666-83.

«Nyhedendom» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/nyhedendom>

«Offer» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/offer>

Rasmussen, Tarald. «Kristen etikk» i *Store norske leksikon*. Hentet 14.mars 2019 fra [https://snl.no/kristen etikk](https://snl.no/kristen_etikk)

Skirbekk, Sigurd. «Propaganda» i *Store norske leksikon*. Hentet 20.mars 2019 fra <https://snl.no/propaganda>

«Sokalla» i *Nynorskordboka*. Hentet 12.mars 2019 fra https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=sokalla&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&begge=&ordbok=begge

Stensvold, Anne. «Dualisme Og Ambivalens.» *Din: Tidsskrift for Religion Og Kultur*, nr. 1-2 (2011): 50-64.

«Ulykke» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 15.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/ulykke>

«Vold» i *Det norske akademis ordbok*. Hentet 12.mars 2019 fra <https://www.naob.no/ordbok/vold>

Winje, Geir og Kværne, Per. «Neopaganisme» i *Store norske leksikon*. Hentet 17.mars 2019 fra <https://snl.no/neopaganisme>

Dagen

Berg, Arthur. Bratteli om abort-saken. *Dagen*. 04.09.1974, 3

Berg, Knut. Det kreves av kvinnen at hun skal være overmenneske. *Dagen*. 14.09.1974, 11.

Dagen. Kampen mot fri abort en kamp om holdninger. 17.09.1974, 7.

Dagen. Kvinnene roper på frihet til å ta livet av sitt barn. 26.09.1974, 1.

Dagen. Selvbestemt abort vil gjøre kvinnen til et leketøy i mannens hånd. 1.10.1974, 7.

Holte, Matheus. Lovbeskyttet mord. *Dagen*, 23.10.1974, 3.

Paulsen, Arne. Fri provosert abort gjeld liv. *Dagen*. 12.09.1974, 3.

Ødegaard, Trygve. Tillatt justismord. *Dagen*. 30.09.1974, 3.

Vårt Land

Feyling, Margrethe. Tenk om det kunne bli “in” å være moralsk. *Vårt Land*. 16.10.1974, 13.

Hagen, Kjell. Kvinnens soleklare rett å vite hva hun går til. *Vårt Land*. 24.09.1974, 24.

Nordseth, Kristin. Fri abort en seier for mannsdominert samfunn. *Vårt Land*. 30.10.1974, 13.

Paulsen, Arne. Folket vik steg for steg. *Vårt Land*. 31.10.1947, 8.

Stange, Dag. Skal fosteret dø for at kvinnen skal få bedre livsmuligheter. *Vårt Land*.
31.10.1974, 4.

Sælthun, Ambjørg. Ei misoppfatta kvinnefrigjering. *Vårt Land*. 23.10.1974, 15.

Tveit, Alvhild. Fri abort vil skapa nye bærer og undertrykking. *Vårt Land*. 17.10.1974, 14.

